

TOPLUMSAL CİNSİYET VE ÖĞRETMENLİK: ÖĞRETMENLERİN BAKIŞ AÇISI

YAZARLAR

TEGİYE BİREY VE MEHVEŞ BEYİDOĞLU ÖNEN

POST ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

LEFKOŞA, 2013

"Bu belge, Friedrich Ebert Stiftung'un katkılarıyla hazırlanmıştır. İçeriği sadece POST Araştırma Enstitüsü'ne ait olup hiçbir şekilde Friedrich Ebert Vakfı'nın pozisyonunu yansıtmamaktadır."

Tasarım: Didem Gürdür

Proje Ekibi: MehveŖ Beyidoğlu nen, Tegiye Birey, Semen Ynsel Saygun

DanıŖman Sosyolog: Rahme Veziroğlu

Basım Tarihi: Aralık 2013

Bu rapor, POST Araştırma Enstitüsü ve Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası işbirliğiyle uygulanan ve Friedrich Ebert Stuffing tarafından finanse edilen Toplumsal Cinsiyet ve Barış Eğitimi projesi kapsamında hazırlanmıştır.

POST Araştırma Enstitüsü (POST)

POST Araştırma Enstitüsü, 2002 yılında Kıbrıs'ın kültürel, sosyal ve ekolojik iyileştirilmesine katkı koymak amaçlı bir araya gelmiş kişiler tarafından kurulmuş kar amacı gütmeyen bir dernektir. POST Araştırma Enstitüsü, Barış Eğitimi temalı bir çok aktivite yürütmüş ve raporlar yayınlamıştır.

Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası (KTÖS)

1924 yılında kurulmuş iki toplumlu Öğretmen Sendikası'nın 1968 yılında bölünmesiyle, ilkokul öğretmenleri KTÖS çatısı altında örgütlenmeye başlamıştır. Kuruluşundan beri KTÖS, sadece üyelerinin haklarını korumak, savunmak ve geliştirmek değil, aynı zamanda Kıbrıs Türk toplumunun sorunlarına da çözümler bulmak için çalışmaktadır. KTÖS'ün en önemli prensiplerinden biri de öğretmen sorunlarının toplum sorunları ile içiçe oluşunu kabul etmiş olmasıdır. KTÖS, 2010 yılında kuruluşundan bu yana özellikle öğretmenler arasındaki kadın-erkek eşitliğinin sağlanması için pek çok faaliyet yürütmekte olan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komitesi'ni oluşturmuştur. Sendika ayrıca Eğitim Enternasyoneli, ETUCE ve WFTU üyesidir; çalışmalarına hem yerel hem uluslararası platforumlarda devam etmektedir.

Projenin Amacı

Bu projenin amacı barış eğitimi aracılığı ile gelecek nesillerin ve öğretmenlerin/sendikacıların toplumsal cinsiyet farkındalığını yükseltme çabasına katkıda bulunmaktır.

Ayrıca, kadın ve erkek öğretmenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için katalizatör olması ve bunu öğrencileri arasında yayabilmesi için gerekli donanımın sağlanmasına katkıda bulunması için bir anket yapılmıştır. Anket soruları ise şu amaçla sorulmuştur:

a) Öğretmenlerin meslekleri ve toplumsal cinsiyetleri arasındaki etkileşimle ilgili algılarını anlamak,

b) Öğretmenlik mesleğinde toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığa yol açan unsurlarının ne olduğu ve nasıl giderebileceği hakkında öğretmenlerin yorumları ışığında fikir yürütebilmektir.

Bu rapor, POST Araştırma Enstitüsü'nün blogundan elektronik olarak görüntülenebilir.

Websitesi: www.postri.org

Blog: www.postresearchinstitute.wordpress.com

E-mail: info@postri.org

Teşekkürler

Öğretmenlere ulaşmamız ve POST RI'nin çalışmalarının dağıtımı konusunda bizlere yardımcı olan KTÖS'e, özellikle Toplumsal Cinsiyet Komitesi'ne ve projenin tüm aşamalarında yardımlarını esirgemeyen Semen Yönel Saygun'a minnettarız. Ayrıca, anketlerin doldurulması için gerekli her türlü yardımı esirgemeyen diğer öğretmenlere de teşekkür ederiz.

Ayrıca, Didem Gürdür ve Filiz Bilen'e anket verilerinin veritabanına yerleştirilmesiyle ilgili sağladıkları destek ve yorumları için teşekkür ederiz.

Son olarak, anket sorularının hazırlanması ve yorumlanması aşamalarında bizlere her türlü desteği veren Sosyolog Rahme Veziroğlu'na ve değerli yorumları için Mine Kanol'a teşekkürü borç biliriz.

Mevcut olabilecek her türlü hata, bizlerin sorumluluğundadır.

Tegiye Birey ve Mehveş Beyidoğlu Önen

İçindekiler

İçindekiler.....	6
1. Giriş ve Yöntem	8
A. Giriş.....	8
B. Amaç.....	13
C. Yöntem.....	14
I. Anketler.....	14
II. Literatür Taraması.....	16
III. Araştırmanın Zayıf Tarafları	17
2. Eğitim Sistemine Genel Bir Bakış.....	17
3. Bulgular ve Yorumlar	21
A. Demografik Veriler	21
B. Genel Verilerin Analizi	22
I. Öğretmenlerin Toplumsal Cinsiyet ve Öğretmenlik Mesleği İlişkisine Yaklaşımları.....	22
II. Öğretmenlerin Meslek Hayatlarındaki Fırsat Eşitliğiyle İlgili Algıları	41
III. Öğretmenlerin Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası'nın Çalışmalarına Bakışları	55
Tablo 8 ise erkek öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu alanları göstermektedir. Buna göre 15 kişi atelye çalışması, 12 kişi hizmet içi eğitim ve 12 kişi idari kadroya eğitim verilmesi gerektiğini belirtmiştir. 7 kişi ise sendikanın daha yoğun çalışması gerektiğini belirtmektedir.....	64
Yukarıdaki taleplerin Bakanlık ve Sendika tarafından düzenlenecek eğitimler için yol gösterici olabilir. ...	64
4. Öğretmenlerin Açık Yorumları.....	65

5. Sonuç ve Öneriler.....	67
A. Sonuç.....	67
B. Öneriler.....	69
I. Bakanlık için Öneriler:	69
II. Öğretmenler için Öneriler:	70
III. Sivil Toplum Örgütleri için Öneriler:	70
IV. KTÖS için Öneriler:	70
V. Uluslararası Örgütler için Öneriler:	72
6. Referanslar.....	72

1. Giriş ve Yöntem

A. Giriş

Toplumsal cinsiyet, kişinin becerilerine, isteklerine veya kişilik özelliklerine bakmazsınız, kadından sırf kadın doğduğu, erkekten de sırf erkek doğduğu için beklenen, yere ve zamana göre değişkenlik gösteren bir dizi ekonomik, siyasi ve sosyal davranışı anlatan bir kavramdır. Biyolojik cinsiyet, kişilerin doğumdan gelen fiziksel farklılıklarını yansıtırken (hormonlar, cinsel organlar vs.), toplumsal cinsiyet ise kişilerin hayatlarını şekillendiren seçimlerini, davranışlarını, tutumlarını ve sorumluluklarını belirlemede etkin toplumsal beklentileri tanımlar.

Kimi araştırmacılara göre, biyolojik cinsiyet, toplumsal cinsiyet rollerinin belirlenmesinde bir etkindir; kadınlar çocuk doğurma yetisine sahip olduğu için tarih boyunca toplumsal cinsiyet rolleri de bu yönde şekillenmiş, kadınlar bir yerde sabit kalarak çocuk bakımıyla ilgilenmiş, erkeklerse çocuk doğurma yetisine sahip olmadıklarından ailelere kaynak sağlamak yönünde sorumluluk üstlenmiştir (Özgür ve Ersoy-Kart, 2009).

Günümüzde doğum kontrol yöntemlerinin gelişmesi ve kaynak sağlamak sorumluluğunun fiziksel güce dayalı olması durumunun azalmasından ötürü biyoloji temelli bu rol dağılımları gitgide anlamını yitirmektedir. Ancak, bu arkaik düşünceler, mantıksal bir dayanağı olmadan da günümüzde toplumları şekillendirmeye devam edebilmekte, kadınlar ve erkekler birbirinden farklı olarak sosyalleşebilmektedir.

Toplumsal cinsiyet rolleri, tarihsel ve kültürel koşullara bağlı ideal kadınlık veya erkeklik anlayışına göre değişkendir; ideal kadınlık ve erkeklik algılarını da şekillendiren birçok faktör vardır. İçinde yaşanan ekonomik sistem, din gibi toplumlara şekillendiren egemen sosyal öğretiler, kültürel gelenekler, bu faktörlere örnek olarak gösterilebilir. Eğer açlık çekilen bir dönemde ve coğrafyadaysak, bir kadının ne kadar kilolu olursa o kadar çekici ve verimli kabul edilebilirken, kadınların bedeninin değiştirilmesi ve küçültülmesi üzerinden yüzlerce sektörün para kazandığı bir dönem ve coğrafyadaysak da, zayıf kadınların alımlı ve ideal kabul edilmesi, toplumsal cinsiyet kavramının değişkenliğine bir örnek olabilir.

¹Moritanya'da kadınlar evlenebilmek için olabildiğince şişmanlamaya ve şişmanlatılmaya çalışılır.¹

Kadın ve erkekler için toplumsal cinsiyet rollerinin ayrı ayrı tanımlanması, iki kategori arasında hiyerarşi de doğurmaktadır. Kadınların lehine şekillenen bu eşitsiz ikili sistem, hayatın her alanında yeniden üretilmekte ve sürmektedir.

---

¹ Fotoğraf: the Guardian aracılığıyla EPA. Erişim için: <http://www.theguardian.com/world/2009/mar/01/mauritania-force-feeding-marriage>

Tarihi veriler, bilinen tarih içerisinde uzun bir dönemden beri cinsiyete bağlı işgücü eşitsizliğinin varlığına işaret etmemektedir ancak toplumsal cinsiyete dayalı işgücü eşitsizliği, dönemden döneme de değişiklik göstermiştir (Omay, 2011). Yerleşik yaşama geçiş ve tarımla uğraşmaya başlanmasıyla kamusal ve özel alan ayrımları baş göstermişken, feodalizm yıkılıp yerine burjuva kapitalizminin getirilmesiyle de toplumsal cinsiyet ayrımı derinleşmiş ve kadınların işgücü açısından dezavantajlı durumu keskinleşmiştir (*ibid*). Kısaca, hem ataerki hem de burjuva kapitalizmi kadının dezavantajlı konumunun devamını elbirliğiyle sağladığını söyleyebiliriz.

İkinci Dünya Savaşı başlangıcında, kadınların fabrikalarda çalışmaya çağırılması da, toplumsal cinsiyet rollerinin duruma göre hem değişime hem de manipülasyona ne kadar açık olabileceğinin, kadınların gerektiğinde piyasaya sunulup gerektiğinde geri çekilebilecek “yedek işgücü ordusu” olarak görüldüğünün ²başka bir göstergesidir.

“Kadınların yeri evleridir” söyleminin hakim olduğu, devlet politikasının kadının emeğinin ödeneksiz ev işleri yaparak görünmezleştirilmesi ve sömürülmesi olduğu bir

---

² *Rosie the Riveter (Perçinci Rosie)*, 2. Dünya Savaşı sırasında kadınları fabrikalarda çalışmaya çağıran bir propaganda posteridir.

dönemde, savaşa giden erkeklerin oluşturduğu işçi açığına kapatmak için kadınların devlet tarafından iş gücüne müdahil olmaya çağrılmaları, aslında kadınların onları savaş olmadan önce de fabrikada çalışmaktan alı koyabilecek, “doğa gereği” bir sebep olmadığının göstergesiydi. Ayrıca, o dönemde Amerikan devleti çocuk bakımı gibi konularda da sorumluluk almış, işyerlerinde bu konuda gerekli düzenlemeler yapılmıştı; bu da eğer siyasi irade varsa, kadınların “erkek işlerini” kotarabileceğini, ve yetkililerin de gerekli önlemleri alabilme potansiyellerinin olduğunu göstermektedir.

Ancak, savaş bitince ve erkekler ülkeye dönünce, kadınlar ya eve dönmeye zorlandı ya da eşit işe eşit ücret almak için sendikalar da dahil bir çok platformda mücadele vermek zorunda kaldılar. Onların işgücüne katılmalarını sağlayacak düzenlemeler de büyük ölçüde son buldu.

İşgücü olarak Kadın Öğretmenler

Öğretmenlik mesleğinde de kadınların ve erkeklerin rolü tarihsel olarak toplumsal cinsiyet rollerinin kısıtlanmasına ve diğer ekonomik gelişmelere göre şekillenmiştir. Kadınların en temel eğitimi almaları bile bir birey olarak eğitim görmeleri üzerinden değil, dini ve manevi değerleri çocuklarına öğretebilmeleri üzerinden mümkün olmuşken, öğretmenlik mesleğine adım atabilmeleri de yine aynı mantıkla, küçük çocuklara şefkat göstermeleri, dini ve manevi öğretileri onlara geçirebilmeleri mantığı üzerinden mümkün kılınmıştır. Daha sonra da kadın öğretmenlerin sayısının artması, bu işi yapacak erkek öğretmenlerden daha az ödenebileceklerinin düşünülmesi ve sanayileşmeden

sonra erkeklerin daha kazançlı meslekler seçmelerinin yolunun açılması sebepleriyle gerçekleşti (Boyle, 2004).

Tarihsel olarak eğitimin resmileşmesiyle açılan müdürlük, uzmanlık gibi alanlar neredeyse tamamen erkeklerin tekelindeki mevkiler olurken, az ödenekli, az saygı duyulan, erkek egemen yönetimin kararlarına itaat edip uygulaması gerektiği düşünülen edilgen öğretmenlik pozisyonu da çoğunlukla kadınların yürüttüğü bir meslek oldu. Öğretmenlik görevini yürüten kadınların evlendikleri veya çocuk doğurdıkları anda meslekten men edilmeleri meslekteki geçici işlevlerini de göstermekteydi (Boyle, 2004; Kahn, 2013).

Kıbrıs'ın kuzeyinde İşgücü olarak Kadın Öğretmenler

Kıbrıs'ın kuzeyinde de, meslek hayatına atılmak isteyen kadınlar için seçenekler tarihsel olarak kısıtlı olmuştur. Toplumsal cinsiyet dayatmaları ışığında, kadının varsayılan bakım yapma becerisi, kadınların ya hemşire ya da öğretmen olmasına fırsat açabiliyordu. Ancak, yüksek öğrenim alıp öğretmenlik mesleğini yürüten kadınlar 1977 yılına kadar erkek meslektaşlarının yarısı ücreti alabilmişlerdi. 1984 yılında KTÖS'ün katkılarıyla Öğretmenler Yasası değişmiş, böylelikle kadın ve erkek öğretmenler eşit işe eşit ücret alabilmeye başlamıştır (Paşa, 2012).

Bu araştırma da, şu anda içinde bulunduğumuz yer ve zamanda, ilk öğrenim kurumlarında öğretmenlik yapan kişilerin meslekleriyle toplumsal cinsiyet rollerinin etkileşimini ve içinde buldukları eğitim sisteminin öğretmenlere sunduğu fırsatların ne derece toplumsal cinsiyet eşitlikçi olduğunu düşündüklerini anlamak ve

konuyla ilgili yapıcı bir diyalog başlatmak amacıyla yapılmıştır.

Kadın ve erkek öğretmenlerin yapabilecekleriyle veya yapamayacaklarıyla ilgili yargılar ve fırsat eşit(siz)liklerinin ortaya çıkarılması, öğretmenler arasındaki toplumsal cinsiyet eşitlikçi ve özgürlükçü bir yeniden yapılandırmanın yolunu açmak için gereklidir.

Buna ek olarak, ve belki daha da önemlisi, yapılan araştırmalara göre, kız ve erkek öğrencilerin becerileri, kendine güvenleri, ve kişilikleri rol modeli olarak görebildikleri kadın veya erkek öğretmenlerin davranışları, yönlendirmeleri ve söylemleri aracılığıyla da şekillenmektedir (Tiedemann, 2002; Bailey,1993; Barrie,1993; Acker, 1994). Bu sebeple, öğretmenler arası toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için atılacak adımlar, bu bağlamda daha eşitlikçi nesillerin yetişmesinde de büyük rol oynayacaktır.

B. Amaç

Bu projenin amacı barış eğitimi aracılığı ile gelecek nesillerin ve öğretmenlerin/sendikacıların toplumsal cinsiyet farkındalığını yükseltme çabasına katkıda bulunmaktır.

Ayrıca, kadın ve erkek öğretmenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için katalizatör olması ve bunu öğrencileri arasında yayabilmesi için gerekli donanımın sağlanmasına katkıda bulunması için bir anket yapılmıştır. Anket soruları ise şu amaçla sorulmuştur:

a) Öğretmenlerin meslekleri ve toplumsal cinsiyetleri arasındaki etkileşimle ilgili algılarını anlamak,

b) Öğretmenlik mesleğinde toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığa yol açan unsurlarının ne olduğu ve nasıl giderebileceği hakkında öğretmenlerin yorumları ışığında fikir yürütebilmektir.

C. Yöntem

I. Anketler

Bu araştırmada, 186 adet anketten elde edilen istatistiki veriler ve geniş literatür taramasına dayanan nicel ve nitel teknikler kullanılmıştır. Anket çalışmasının katılımcıları Omorfo, Girne, Lefkoşa ve Mağusa/Karpaz bölgelerindeki devlet okullarında eğitim veren gerek iş hayatına yeni başlamış gerekse 30 yılın üzerinde deneyimi olan kadın ve erkek öğretmenlerdir.

Anket soruları POST Araştırma Enstitüsü çalışma ekibi tarafından oluşturulmuş ve KTÖS Toplumsal Cinsiyet Komitesi'nin verdiği geri bildirimler doğrultusunda hazırlanmıştır. Daha sonra yukarıda adı geçen kurumların ortak görüşü ile toplam 32 tane soru hazırlanmıştır.

Öğretmenler arası toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda ilk öğrenim öğretmenlerinin görüş ve algılarını ölçmeyi amaçlayan 250 adet anket KTÖS Toplumsal Cinsiyet Komitesi kordinasyonluğunda Lefkoşa, Girne, Mağusa/Karpaz ve Omorfo ilçelerinde öğretmenlik yapan KTÖS üyesi kadın ve erkek öğretmenlere ulaştırılmış ve

gönderilen 250 adet anketten 186 tanesi değerlendirilmeye alınabilmiştir.

Anket, üç tematik bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, kadın ve erkek öğretmenlerin öğretmenlik mesleklerini icra etme ekseninde toplumsal cinsiyetleri sebebiyle farklı becerilere sahip olup olmadıklarına dair düşüncelerini anlamak için tasarlandı. İkinci bölüm, öğretmenlerin mesleklerindeki toplumsal cinsiyet temelli fırsat eşitliklerini değerlendirmeleri, üçüncü bölüm ise öğretmenlerin Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası'nın yürüttüğü çalışmalara olan bakışını, katılım oranlarını ve toplumsal cinsiyet çalışmaları konusundaki taleplerini anlamak sebebiyle tasarlanmıştır.

Yapısal olarak anket, açık uçlu kişisel bilgilerin sorulduğu bir giriş kısmıyla başlamaktadır; birinci bölüm 5'li derecelendirme ölçeğiyle tasarlanmıştır. Anket tutum maddeleri, Tamamen Katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, ve Tamamen katılmıyorum şeklinde cevaplanmak üzere hazırlanmıştır. Olumlu tutum maddeleri, tamamen katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Kararsızım (3), Katılmıyorum (2), ve Tamamen katılmıyorum (1) şeklinde puanlanmıştır. Olumsuz tutum maddeleri ise tersten puanlanmıştır. İkinci bölümü ise Evet ve Hayır şeklinde iki bölüme ayrılmıştır. Üçüncü bölüm ise açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Anketlerdeki tüm veriler gizlilik esası göz önünde bulundurularak isimler deşifre edilmeyecek şekilde analiz edilmiştir.

Bu anket, beş bölgedeki devlet ilkokulu ve anaokulu öğretmenlerinin KTÖS üyesi olanlarının görüşleri ile sınırlıdır.

II. Literatür Taraması

Kıbrıs'ın kuzeyinden toplanılan veriler, dünyanın çeşitli yerlerinde gerçekleştirilen toplumsal cinsiyet ve öğretmenlik temalı araştırmalarla desteklenmiştir ve anket verileriyle karşılaştırılmıştır. Tiedemann, J. (2002); Tok, T. N. (1996); Richardson, S. (2012); Medford, L., Knorr, R., Cook, M. (2013); Kahn, M. (2013); Haase, M. (2008); Esen, Y. (2013); Dee, Thomas S. (2005); Diekmen, A.B., Goodfriend, W., Goodwin, S. (2004); Daoust. G.D. (2013); Daly, M., Rake, F. (2003); Coulter, R.P., McNay, M. (1993); Boyle, E. (2004); Beilock S.L., Gunderson E.A., Ramirez G., Levine S.C. (2010); Barrie, T. (1993); Anliak, Ş. (2004); Addi-Raccah, A. (2006); Addi-Raccah, A and Ayalon, H. (2002); Acker, S.(1994).

Bunlara ek olarak, KTÖS Toplumsal Cinsiyet Komitesi'nin ve diğer araştırmacıların Kıbrıs'ın kuzeyinde konuyla ilgili yaptıkları araştırmalara da literatür taramasında yer verilmiştir. Paşa, F.D. (2012); KTÖS Toplumsal Cinsiyet Komitesi (2012); Beidoğlu, M ve Batman, K. A (2012).

Toplumsal cinsiyet ve öğretmenlik yanında, genel olarak kadın işgücü, kadının sendikal hayata katılımı ve yöneticilik pozisyonlarına erişimi hakkında bazı kaynaklar da kullanılmıştır; Toksöz, G., Erdoğan, S. (1998); Taşkın, E ve Çetin, A. (2012); Özgür, G., Ersoy-

Kart, M. (2009); Omay, U. (2011); Grove, R., Montgomery, P. (2000);

Yapılan literatür taraması, Kıbrıs'ın kuzeyinde öğretmenlik ve toplumsal cinsiyet ile ilgili yapılması gereken bir çok araştırmanın ve toplanması gereken birçok verinin olduğunu da ortaya koymuştur.

III. Araştırmanın Zayıf Tarafları

Bu araştırma, çok kısıtlı bir zaman içerisinde ve bütçeyle yürütülmüştür. Bütünlüklü sonuçlar için hem nicel hem de nitel veriler toplanmıştır. Ancak bu rapor, yapılması gereken bilimsel çalışmalara yol gösterici olarak algılanması gereken bir ön araştırma niteliğindedir. Öğretmenlerin fikirlerinin incelenmesinin amaçlandığı üç konu da, yani öğretmenin toplumsal cinsiyetinin öğretim yetilerini ne denli etkilediği, toplumsal cinsiyetin meslekteki fırsat eşitliklerini ne denli şekillendirdiği ve öğretmenlerin KTÖS'e ve çalışmalarına yaklaşımları ve katılımları konuları her biri ayrı ayrı, daha derinlikli bilimsel çalışmalar şeklinde ele alınması gereken konulardır.

Bunlara ek olarak, 28 ve 29. sorular, cümle kuruluşlarındaki bozukluklardan ötürü değerlendirmeye alınmamış, 21. sorunun ise bölgelerdeki farklılıkların inceleneceği ve ilerki tarihte paylaşılacak bir ek rapora bırakılmıştır.

2. Eğitim Sistemine Genel Bir Bakış

Kuzey Kıbrıs'ta ilköğretim öğretmenleri çoğunlukla Atatürk Öğretmen Akademisi'nden (AÖA) mezun

olduktan sonra öğretim hayatlarına başlamaktadır. AÖA, 1937 yılında Öğretmen Koleji olarak kurulmuş daha sonra Atatürk Öğretmen Akademisi olarak ilkökul ve okulöncesi düzeyleri için öğretmen yetiştirmeye devam etmektedir. Akademi'de okumaya hak kazanmak için kişiler lise eğitim programı kapsamında bir sınava tabi tutulur. Bir başka değişle fen bilimleri, sosyal bilimler, matematik ve İngilizce'den oluşan çoktan seçmeli bir sınava girerler ve kazanan adaylar dört yıllık bir öğretmenlik eğitimi alır.

Akademi'de toplumsal cinsiyet ile ilgili ayrı bir ders mevcut değildir ve seçmeli ders seçeneği bulunmamaktadır. Gelişim Psikolojisi dersinde "Cinsel Gelişim ve Eğitim" bölümünde bu konuda farkındalığı olan akademisyenler özellikle "cinsiyet, toplumsal cinsiyet, cinsiyet kimliği ve kazanımı gibi konuları ve masal ve hikayelerdeki örneklerle ilgili öğrencilerin dikkatini çekebilmektedir. Yine aynı dersin kapsamında psiko-sosyal gelişim konusu işlenirken ve kuramsal yaklaşımlar incelenirken konuya atıfta bulunabilmektedir. Ancak, bireysel çabalar eşitlik algısını norm yapmakta yeterli olamayabilmektedir.

Okullardaki ders kitapları incelendiği zaman ise toplumsal cinsiyet rollerinin resmi müfredat içerisinde daha da derin bir şekilde ayrıldığı ve kalıcılaştırıldığı görülmektedir. 2009 yılında kurulan Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendika'sının Toplumsal Cinsiyet Komitesi bu konuda bir araştırma yapmış ve Mart 2012 yılında bulgularını toplumun geneli ile paylaşmıştır. Komitedeki öğretmenler ve sendikacılar "İlkokul 1-5 Sınıflarında kullanılan Türkçe ve Hayat Bilgisi Kitaplarının, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitimi Konusuna Yaklaşımı"

başlıklı araştırmasına göre "kullanılan kitapların "cinsiyet eşitliğine göre hazırlanmadığı, erkek cinsiyetini yüceltirken, kadın cinsiyetini özel alanlara hapsetmeye çalıştığını" ortaya çıkmıştır. Raporun sonuç bölümü özellikle dikkat çekicidir: "Beş sene boyunca bu kitaplardan eğitim alan bir birey kadını erkekle eşit göremez. Onun özel alana aidiyetini savunur ve eril ortamları mantık çerçevesine oturtup kabul eder." (KTÖS Toplumsal Cinsiyet Komitesi, 2012:6)

Benzer bir çalışma ise AÖA Akademisyenlerinden Dr. Müge Beidoğlu ve Dr. Kemal Akkan Batman tarafından Aralık 2012 yılında Toplumsal Cinsiyet Kongresi için hazırlanmış ancak henüz yayınlanmamış "Kuzey Kıbrıs'ta Toplumsal Cinsiyet Rolüne ilişkin Görüşler ve Tutum Ölçeği için Ön Çalışma"dır.

Çalışmanın katılımcıları, Atatürk Öğretmen Akademisi'nde (AÖA), 2011-2012 öğretim yılında 3. ve 4. sınıflara devam eden, 6'sı okul öncesi, 7'si sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan 5 erkek, 8 kadın toplam 13 öğrencidir. Katılımcıların yaş ortalamaları 20.5'tir. Araştırmanın sonucuna göre :

"araştırmaya katılan üniversite öğrencileri, kadının toplumsal cinsiyet rolüne daha çok çağdaş roller yüklemektedirler. Kadın toplumsal cinsiyet rolü ile ilgili çalışma yaşamı, toplumsal yaşam, evlilik yaşamı, aile yaşamı ile cinsellik alt başlıklarında kadına çağdaş roller yüklemektedirler. Ancak öznitelik alt başlığında ise kadına yükledikleri roller daha çok gelenekseldir."

Bununla birlikte;

"bu araştırmada en önemli sonuç, katılımcıların kadına yükledikleri toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin geleneksel rollerin, toplumsal kalıpyargılar üzerinde yoğunlaşmasıdır. Katılımcıların kadına yükledikleri geleneksel roller; Cinselliğe ilişkin; kadınların cinsel açıdan çekici olması gerektiğini, Aile Yaşamına İlişkin; erkeğin soyadını taşıması, ailede çocukların bakımından, temizlik ve yemek işlerinden annenin sorumlu olması gerektiğini, evin onarım işleriyle ilgilenmemesi gerektiğini, Evlilik Yaşamı; evlenme teklifini kadının değil erkeğin yapması gerektiğini, evlilikte kadının boyunun erkeğin boyundan kısa olması gerektiğini, Toplumsal Yaşama İlişkin; kadın istediği saatte eve gelemeyeceğini, kadınların trafikte araba kullanmadaki becerileri, Çalışma Yaşamına İlişkin; kadın ve erkeklerin yapabileceği meslekler arasında kesin ayrılıkların olması gerektiğini ve kadınlar meslek seçerken evlerine vakit ayırmayı dikkate almaları gerektiği görüşünü vurgulamışlardır. Bu sonuçlar da araştırmanın giriş bölümünde belirtilen literatürdeki sonuçlarla paralellik göstermektedir. Çünkü yukarıda da belirtilen katılımcıların kadına yükledikleri toplumsal cinsiyet rolleri, toplumsal kalıp yargılardır."

KKTC Milli Eğitim Bakanlığı, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini açık bir dille savunmasa da, toplumsal cinsiyet rolleri ve buna bağlı ayrımcılığı müfradata konulan kitaplardan, kadrolardaki toplumsal cinsiyet ayrımcılığa karşı aktif çalışma yapmamasına kadar bir çok yönüyle beslemektedir. Milli Eğitim Bakanlığı sitesinde, toplumsal cinsiyet ayrımcılığını pekiştiren, bazı işlerin kadınlara bazı işlerin erkeklere daha uygun olabileceğini ve bunun okul aktivitelerini fiilen şekillendirebileceğini açıkça belirten bir kısım da vardır:

“Karma Eğitim: Eğitim kurumlarında, kız ve erkek karma eğitim yapılması esastır. Ancak, eğitimin türüne ve gereksinime göre, bazı meslek okulları yalnızca kız veya yalnızca erkek öğrencilere ayrılabilir.” (KKTC Milli Eğitim Bakanlığı)

Yukardakilerden de ortaya çıktığı gibi geleneksel yöntemle ve öğretilerle eğitim gören öğretmen adayları, Bakanlık ve müfredat, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak yerine aksine bu rolleri körükleyici bir rol oynamaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, eğitimde sistematik değişikliklerle mümkün olacaktır.

3. Bulgular ve Yorumlar

A. Demografik Veriler

Anketin hedef grubu olan KTÖS üyesi okul öncesi ve ilköğretim öğretmenlerine 250 adet anket gönderilmiştir. Beş farklı bölgeye giden anketlerin 189’u geri dönmüş, 186’sı analiz edilmiştir. Bu 186 anket katılımcılarından 141’i kadın, 45’i erkektir. KTÖS’e üye kadın öğretmenlerin sayısının 1028 ve erkek öğretmenlerin sayısının 492 olduğu düşünülürse, KTÖS’e üye kadın öğretmenlerin yüzde ondördü erkek öğretmenlerin yüzde dokuzu ankete katılmıştır.

Katılımcı 141 kadın öğretmenin bölgelere göre dağılımı Lefkoşa: 18, Omorfo: 55, Mağusa: 35, Girne: 33; katılımcı 45 erkek öğretmenlerin bölgelere göre dağılımı Lefkoşa: 16, Omorfo: 13, Mağusa: 10, Girne: 6 olarak belirlenmiştir.

B. Genel Verilerin Analizi

Araştırmanın bu bölümünde anketten elde edilen bulguların analizi genel verilerle ve araştırmalarla karşılaştırılıp sunulacaktır. Ankette öğretmenlere, öğretmenlik mesleği ve toplumsal cinsiyetin etkileşimi, öğretmenlik mesleğinde fırsat eşitlikleri ve son olarak sendika ile ilgili düşüncelerini öğrenme amacıyla eklenmiş sorular sorulmuştur.

I. Öğretmenlerin Toplumsal Cinsiyet ve Öğretmenlik Mesleği İlişkisine Yaklaşımları

Tablo 1

Öğretmenlerin Toplumsal Cinsiyet ve Öğretmenlik Mesleği İlişkisine Yaklaşımları

	Katılımcının Toplumsal Cinsiyeti	Olumlu %	Olumsuz %	Kararsız %
7. Öğretmenlik kadınlara daha uygun bir meslektir.	Kadın:	17	77	6
	Erkek:	20	73	7
8. Okul öncesi öğretmenlerinin kadın olması daha iyidir.	Kadın:	50	35	15
	Erkek:	71	20	9
10. Birinci ve ikinci sınıfların öğretmenlerinin kadın olması öğrencilerin gelişimi açısından önemlidir.	Kadın:	32,5	54,5	13
	Erkek:	35,5	49	15,5

11. Dördüncü ve beşinci sınıfların öğretmenlerinin erkek olması öğrencilerin sınıf yönetimi açısından gereklidir.	Kadın:	12	79,5	8,5
	Erkek:	24,5	53.3	22,2
13. Kız öğrenciler doğaları gereği daha sakin, erkek öğrenciler ise daha haşarıdır.	Kadın:	34	52	14
	Erkek:	33	51	16
15. Beden eğitimi branşı öğretmenlerinin erkek olması daha uygundur.	Kadın:	13,5	78	5,5
	Erkek:	18	71	11
16. Erkek öğretmenlerin seçmeli olan tarım dersini vermesi daha uygundur.	Kadın:	19	71	10
	Erkek:	22	56	22
17. Kadın öğretmenlerin seçmeli ders olan nakış, el işi ve ev ekonomisi dersini vermesi daha uygundur.	Kadın:	51	34	15
	Erkek:	51	31	18

Bu bölüm, toplumsal cinsiyet rolleri ve meslek olarak öğretmenlik arasındaki etkileşimle ilgili öğretmenlerin algılarını anlamak amacıyla düzenlenmiştir. Bu bölümün

ilk sorusu, öğretmenlik mesleğinin kendisinin ne denli cinsiyetlendirilmiş bir meslek olarak algılandığını anlamak için sorulmuştur.

Öğretmenliğin Cinsiyeti Var mı?

Eğitim ve toplumsal cinsiyet ile ilgili literatür, öğretmenlik mesleğinin geleneksel olarak kadınlştırılmış, yani kadınlara özgü olarak algılanan bir meslek olarak geliştiğini söyler (Boyle, 2004). Kadının işgücüne adil şartlarda katılımı hala daha sağlanamamışken özellikle ilkokul öğretmenliğinin çoğunlukla kadınlar tarafından yapılan bir meslek oluşu Kıbrıs'ın kuzeyinde de gözlemlenebilir; 2013 yılında çalışan anaokul ve ilkokul öğretmenlerinden 1063'ü kadinken, sadece 527'si erkektir. Bunun sebepleri, geleneksel olarak kadınların görevi olan ev işi, çocuk bakımı ve iş dengesinin kurulmasında öğretmenliğin çalışma saatlerinin kadınlar için daha uygun olabilmesi veya küçük yaşta çocuklarla ilgilenmenin “doğal olarak” kadınların becerisi dahilinde olduğu ve çocukların da buna ihtiyaç duyduğu yargısı³, ve bu yargının kadınlara bu kariyer yolunu açması olabilir.

Konuyla ilgili anket bulguları, gerek kadın gerekse erkek öğretmenlerin çoğunluğunun, öğretmenlik mesleğinin kadınlara daha uygun bir meslek olduğu konusunda olumsuz fikir beyan ettiğini göstermektedir. Ankete katılan kadın öğretmenlerin yüzde 77'si, erkek öğretmenlerin ise yüzde 73'ü öğretmenlik mesleğinin

---

³ Yapılan birçok araştırma göstermektedir ki, benzeri bir çaba sarfettikleri sürüce babalar da en az anneler kadar çocuklarıyla samimi bir ilişki kurmak, çocuklarının bakımını üstlenmek konusunda becerikli olabilmektedir; bu özellik doğal olarak erkekte noksan değildir (Anliak, 2004).

kadınlara daha uygun olmadığını söylerken kadın öğretmenlerin yüzde 17'si, erkek öğretmenlerin ise 20'si bu mesleğin kadınlara daha uygun olduğu konusunda görüş belirtti.

Bu bulgular temelinde kadın öğretmenlerin ve erkek öğretmenlerin algıları arasında öğretmenlik mesleğinin cinsiyetlendirilmesiyle ilgili çok büyük bir farklılık gözlenirse de, ankete katılan her beş erkek öğretmenden bir tanesinin, öğretmenliğin kadınlara daha uygun bir meslek olduğunu ifadesine katılması dikkat çekicidir.

Yapılan bazı araştırmalara göre, ilkokul ortamını "kadını" bulan erkek öğretmenler, öğretmenliğin "kadın" mesleği olarak algılanmasından duyabilecekleri rahatsızlıktan ötürü ve erkek öğrencilere erkeklik açısından rol model olmaları gerektiği düşüncesiyle okullarda abartılmış erkeklik davranışları sergileyebilmektedir (Hasse, 2008; Richardson, 2012). Bu da, erkek öğrencilerin ve dolayısıyla kız öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarını şekillendirebilmekte, cinsiyetler arası güç dengesizliğinin devamını sağlamada rol oynayabilmektedir. Erkek öğretmenlerin çoğunluğu öğretmenliğin kadınlara daha uygun bir meslek olduğunu düşünmüyor olsa da, beşte birlik bu oran konuyla ilgili daha derinlemesine araştırmaları gerektirmeye yetmektedir.

Bu anket, öğretmenlerin meslekleri dışındaki toplumsal cinsiyet algılarını veya sınıf içerisinde bu konuyu nasıl işledikleriyle ilgili veri toplamamıştır. Ancak sorulan bir soru, konuyla ilgili ileride yapılabilecek araştırmalara ışık tutabilmek için sorulmuştur. "Kız öğrenciler doğaları

gereği daha sakin, erkek öğrenciler ise daha haşarıdır” ifadesine cinsiyetlerine bakılmazsınız öğretmenler benzeri cevaplar vermiş, üç öğretmenden biri bu ifadeye katıldığını belirtmiştir. Bu bulgular, öğretmenlerin rol modeli olarak da varoldukları sınıflarda, öğrencileri ile ilgili önceden var olan yargılarına göre onlara farklı davranabilme veya öğrenciler arası bu farklılıklar mevcutsa bile bunları, “doğaları gereği” olduğu düşüncesiyle kabullenme ve sorgulamama yoluna gidebileceklerinin sinyalini vermektedir.

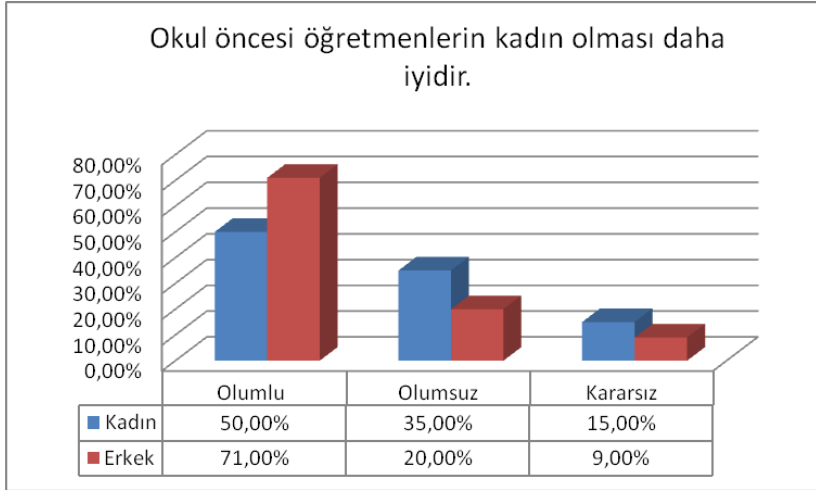
Genel olarak da, öğrencilerin cinsiyetlerine göre doğaları gereği daha sakin veya daha haşarı olduğuna inanan öğretmenler, kendilerinin de doğaları gereği karşı cinsten meslektaşlarına göre daha farklı davrandıklarını/davranmaları gerektiğini düşündüklerini ima eden bir veri olabilir. Yapılan bazı araştırmalara göre de, toplumsal cinsiyet rollerinin ayrımının geçerliliğine ve devamının gerekliliğine inanan bazı öğretmenler, bu basmakalıp rolleri çocuklara öğretmek için özel çaba harcayabilmektedir veya çocuklar kendi cinsiyetlerindeki öğretmenlerin davranışlarını içselleştirebilmektedir (Haase, 2008; Beilock, 2010).

Sınıf Dağılımları

Toplumsal cinsiyet tanımlarındaki ayrılıklar, öğretmenlik mesleği içerisindeki branş ve sınıf seçimi konusu söz konusu olduğunda belirleyici bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sınıf seçimleri konusuna bakıldığı zaman, ankete katılan kadın öğretmenlerin yüzde 50’si okul öncesi eğitimi veren öğretmenlerin kadın olmasının daha iyi sonuçlar

vereceğini belirtirken, yüzde 35'i ise bu yaklaşıma katılmadığını belirtti. Ankete katılan erkek öğretmenlerin yüzde 71'i ise, okul öncesi eğitim veren öğretmenlerin kadın olmasının daha iyi olacağı yönünde bir yaklaşım sergilerken, yüzde 20'si ise bu yaklaşıma katılmadığını belirtti.

Okul öncesi eğitimde öğretmenlerin kadın olmasının daha iyi olduğu fikrini her iki kadın öğretmenden biri ve her üç erkek öğretmenden ikisi savunmaktadır. Bu bulgular, kadın ve erkek öğretmenlerin pedagojik becerilerinden, kişisel yaklaşımlarından öte, sırf kadın veya sırf erkek oldukları için yapabilecekleri veya yapamayacakları mesleki görevlerin olabileceği algısını ortaya koymaktadır.

Bu sonuçların, küçük yaşta çocukların hala daha şefkat ve korumaya ihtiyacı olduğu ve bunu “doğaları gereği” kadınların daha iyi sağlayacağı fikrinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Böyle bir yaklaşım, hem öğretmenler

hem de öğrenciler için sınırlandırıcı, kısıtlayıcı bir anlayıştır. Toplumsal cinsiyet kalıpları tarafından erkeğe ve kadına ayrı ayrı dayatılan sert olma, disiplinli olma ve şefkatli olma vs. gibi beklentilerin kişiliklerine ve davranışlarına yansması, kişilerin toplumsal öğretileri içselleştirdiği veya içselleştirmeden sergileyebildiği ölçüde gözlemlenebilir. Her kadın öğretmenin şefkat gösterebilen, anlayışlı vs. olacağına bir garantisi yokken, erkek öğretmenler bu tür yaklaşımlara pek tabii sahip olabilir (Anliak, 2004; Coulter,1993).

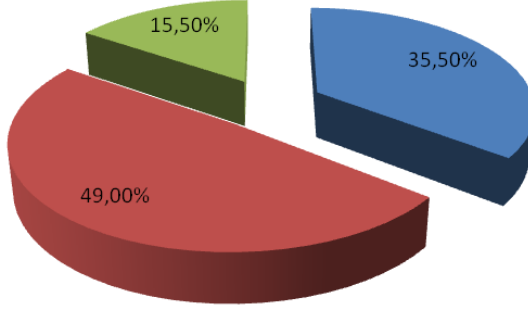
Ankette öğretmenlerden, “birinci ve ikinci sınıfların öğretmenlerinin kadın olması öğrencilerin gelişimi açısından önemlidir” ve “dördüncü ve beşinci sınıfların öğretmenlerinin erkek olması sınıf yönetimi açısından önemlidir” ifadelerine katılıp katılmadıklarını belirtmeleri de istenmiştir.

Birinci ve ikinci sınıfların öğretmenlerinin kadın olması öğrencilerin gelişimi açısından önemlidir.

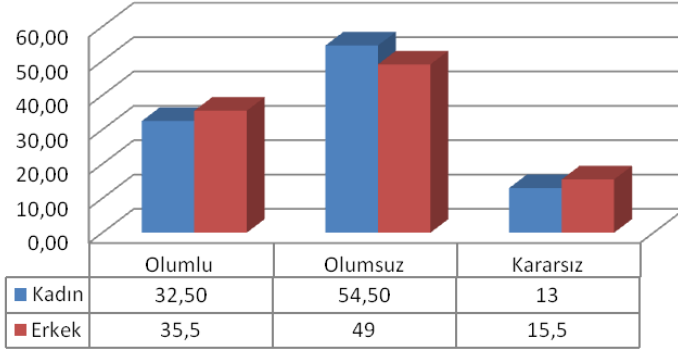
Erkek

■ Olumlu ■ Olumsuz ■ Kararsız

Bulgular bize göstermektedir ki, öğretmenlerin yarısı öğretmenlerin toplumsal cinsiyetinin öğrencilerin gelişimi açısından önemli olmadığını düşünürken, her üç öğretmenden biri küçük yaşta öğrencilerle kadın öğretmenlerin ilgilenmesinin öğrencilerin gelişimi açısından önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Birinci ve ikinci sınıfların öğretmenlerinin kadın olması öğrencilerin gelişimi açısından önemlidir.

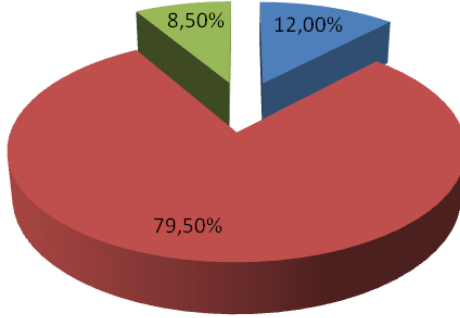
Söz konusu dördüncü ve beşinci sınıflar olunca, kadın ve erkek öğretmenlerin sınıf dağılımlarıyla ilgili yorumlarında bazı farklılıklar da gözlemlenmiştir.

Genel olarak katılanların çoğunluğu üst sınıfların öğretmeninin erkek olmasında sınıf yönetimi açısından ayrıca bir önem görmezken, erkeklerin yüzde 53,3'ünün ve kadınların yüzde 79,5'inin dördüncü ve beşinci sınıfların öğretmenlerinin erkek olmasının sınıf yönetimi açısından bir önemi olmadığını ifade etmesi kadın ve erkek öğretmenlerin, kadın öğretmenlerin üst sınıflara ders vermesini uygun bulma oranlarında farklılık olduğunu göstermektedir.

Dördüncü ve beşinci sınıfların öğretmenlerinin erkek olması sınıf yönetimi açısından gereklidir.

Kadın

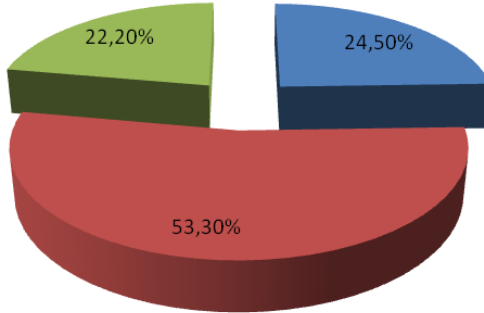
■ Olumlu ■ Olumsuz ■ Kararsız

Dördüncü ve beşinci sınıfların öğretmenlerinin erkek olması sınıf yönetimi açısından gereklidir.

Erkek

■ Olumlu ■ Olumsuz ■ Kararsız

Okul öncesi eğitim söz konusu olunca ezici çoğunlukla kadın öğretmenlerin müdahil olmasının gerekliliğini vurgulayan öğretmenlerin yaklaşımı, ilkokullar söz konusu olunca biraz olsun yumuşamaktadır.

Cinsiyetine bakılmaksızın her iki öğretmenden biri, birinci ve ikinci sınıfların gelişimi açısından öğretmenlerinin kadın olmasının önemli olmadığını belirtirken, her iki erkek öğretmenden biri ve her beş kadın öğretmenden dördü, dördüncü ve beşinci sınıfların öğretmenlerinin erkek olmasının sınıf yönetimi açısından gerekli olmadığını belirtiyor. Yani, ankete katılan öğretmenlerden en az yarısının veya fazlasının, mevcut sınıf dağılımlarındaki toplumsal cinsiyet ayrımının gerek ve önemine inanmamaktadır.

Dördüncü ve beşinci sınıfların öğretmenleri arasında kadınlar, birinci ve ikinci sınıfların öğretmenleri arasında da erkek öğretmenler mevcuttur ancak, genel yönelim çoğu kadın öğretmenin alt sınıflara, çoğu erkek öğretmenin de üst sınıflara atanması yönündedir. Sınıf dağılımıyla ilgili verilere bakacak olursak, 2012 ve 2013 yıllarında ada genelinde birinci sınıf öğretmenlerinin 150'si kadın 2'si erkekken, beşinci sınıf öğretmenlerinin 61'i kadın 77'si erkekti (KTÖS Toplumsal Cinsiyet Komitesi, 2013).

Yani, çalışan kadın öğretmenlerin yüzde 14.3'ünün ve çalışan erkek öğretmenlerin de yüzde 0.38'inin birinci sınıf öğretmenliği yaptığını, çalışan kadın öğretmenlerin yüzde 5.7'sinin ve çalışan erkek öğretmenlerin de yüzde 14.61'inin beşinci sınıf öğretmenliği yaptığını gözlemleyebiliriz.

Bunlar, toplumsal cinsiyete dayalı hatırı sayılır farklılıklardır ve öğretmenlerin en az yarısı, toplumsal cinsiyete dayalı bu farklılıkları fikirsel olarak desteklememektedir. Yönetmeliğe göre sınıf dağılımı yapmanın müdürlerin görevi olduğunu göz önüne alırsak, Kıbrıs'ın kuzeyinde müdürlerin sınıf dağılımını hangi kriterlere göre yaptığı ilerki araştırmaların konusu olmalıdır.

Araştırmalar, kadın öğretmenlerin alt sınıflara ve erkek öğretmenlerin üst sınıflara dağılımının birkaç farklı sebepten kaynaklanabileceğini göstermektedir.

Birinci sebep, yukarıda da kısaca belirtildiği üzere, kadın öğretmenlerin sırf kadın olduğundan ve erkek öğretmenlerin de sırf erkek olduğundan dolayı sahip olduğu varsayılan özellikleridir. Birinci ve ikinci sınıftayken öğrenciler yaşça daha küçük oldukları için, hala daha “anne şefkatine” ihtiyaçları olduğu düşünülmektedir (Medford, 2013). Anaokul, birinci ve ikinci sınıflarda eğitim ve bakım arasındaki çizginin de daha bulanık olduğu yargısı ve bakım işlerinden de geleneksel olarak sorumluluk kadınların olduğu da denkleme eklenince, kadın öğretmenlerin çoğuna alt sınıfların sorumluluğu verildiği görülmektedir.

Bununla paralel olarak bazı araştırmalar, erkek öğretmenlerin alt sınıflara ders vermekten “rahatsızlık duyabildiklerini”, bunun bir sebebinin de erkek öğretmenlerin bu gibi durumlarda “erkekliklerinin” sorgulanması, bu konularda onlarla dalga geçilebilmesi gibi faktörler olabileceğini göstermektedir (*ibid*).

İkinci sebep, eğitimde idarecilerin çoğunlukla erkek olması ve yapılan bazı araştırmalara göre idarecilerin “kendine benzeyeni kayırmak” eğilimini gösterebilmesidir (*ibid*). Bu durumda, idari kadrolarda çoğunluk olan erkeklerin, erkek meslektaşlarına daha kritik olarak algılanabilecek veya tercih ettikleri pozisyonlara ulaşması yönünde desteklemesi de sınıf dağılımı konusunu etkileyebilecek bir faktördür. Buna ek olarak, eğitimdeki kadın idarecilerin, eğer içinde buldukları bağlamda gerçekten yetkin olabilme ihtimalleri varsa, toplumsal cinsiyet kalıplarının ötesinde görev dağılımları yapma olasılıklarının erkek idarecilere nazaran daha fazla olduğu ortaya konmuştur (Addi-Raccah, 2002).

Öte yandan, erkek öğretmenlerin cinsiyetleri gereği daha disiplinli, sofistike konulara daha hakim, daha sert oldukları yargıları da, onların daha ileri, akademik olarak daha fazla çalışması gereken dördüncü ve beşinci sınıflara ders vermeye daha uygun görülmesine sebebiyet veriyor olabilir (*ibid*).

Seçmeli Dersler ve Branş Dersleri

Anketin 15, 16 ve 17. soruları da, toplumsal cinsiyet faktörünün seçmeli dersler ve branş dersleriyle ne denli ilişkilendirildiğiyle ilgidir. 15. soru, “beden eğitimi öğretmenlerinin erkek olması daha uygundur” ifadesine katılıp katılmadıklarını sorarken, 16. soru “erkek öğretmenlerin seçmeli olan tarım dersini vermesi daha uygundur”, 17. soru ise “kadın öğretmenlerin seçmeli olan nakış, el işi ve ev ekonomisi dersini vermesi daha uygundur” ifadelerine katılıp katılmadıklarını sormaktadır.

Söz konusu beden eğitimi olunca, kadın öğretmenlerin de erkek öğretmenlerin de çoğunluğu, sırayla yüzde 78'i ve yüzde 71'i, beden eğitimi öğretmenlerinin erkek olmasının daha uygun olduğu fikrine katılmadıklarını belirtti. Bu bulgu, verilerle büyük çelişki içerisindedir. 2013 yılında ada genelindeki ilkokullardaki beden eğitimi öğretmenlerinin 5'i kadın, 86'sı erkekti (KTÖS Toplumsal Cinsiyet Komitesi, 2013). Öğretmenlerin çoğunluğu beden eğitimi dersini vermenin erkek işi olduğunu düşünmüyorsa, neden daha çok kadın öğretmen branş olarak beden eğitimi öğretmeni olmak tercihini yapmıyor? Bu da daha derinlikli araştırılmaya değer bir noktadır.

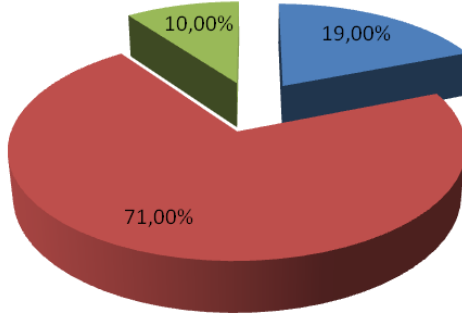
Tarım ve nakış/el işi ile ilgili sorulan sorulara verilen cevaplar da, bazı öğretmenlerin eğitime belirli toplumsal cinsiyet rolleri tanımlamalarıyla yaklaştığını, bazı öğretmenlerin de bu kalıplardan ayrı düşünüyor olduğunu göstermektedir.

Kadın öğretmenlerin yüzde 19'u ve erkek öğretmenlerin yüzde 22'si, tarım dersini vermenin erkek öğretmenlere daha uygun olduğunu düşünmektedir. Kadın öğretmenlerin yüzde 71'i ve erkek öğretmenlerin yüzde 56'sı bu ifadeye katılmamaktadır.

Erkek öğretmenlerin seçmeli olan tarım dersini
vermesi daha uygundur.

Kadın

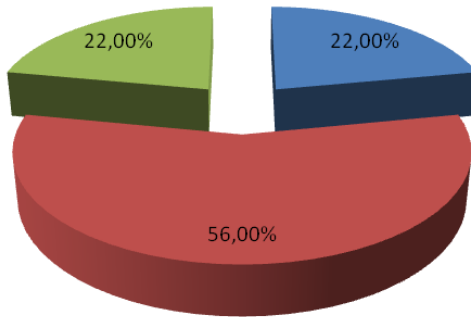
■ Olumlu ■ Olumsuz ■ Kararsız

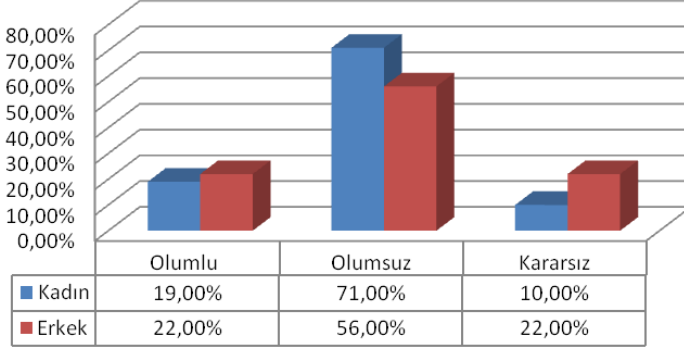
Erkek öğretmenlerin seçmeli olan tarım dersini
vermesi daha uygundur.

Erkek

■ Olumlu ■ Olumsuz ■ Kararsız

Erkek öğretmenlerin seçmeli olan tarım dersini
vermesi daha uygundur.

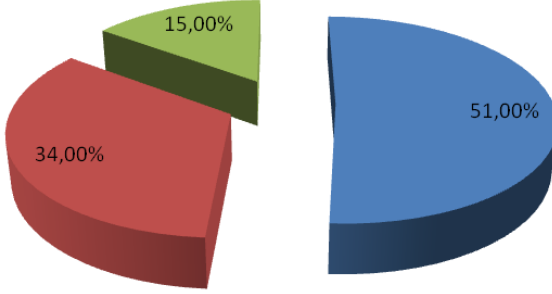
Kadın öğretmenlerin nakış/el işi/ev ekonomisi dersini vermelerinin daha uygun olduğunu düşünen kadın ve erkek öğretmenlerin oranı eşit olarak yüzde 51 iken bununla hemfikir olmayan kadın öğretmenler yüzde 34 ve erkek öğretmenler yüzde 31'lik bir kesimi oluşturmaktadır.

Söz konusu nakış/el işi/ev ekonomisi dersleri olunca, oranlar değişiklik göstermektedir. Erkek öğretmenlerin nakış/el işi/ev ekonomisi dersi verebileceğine olan inancın, kadın öğretmenlerin tarım dersi verebileceğine olan inançtan hatırı sayılır derecede daha düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Kadın öğretmenlerin seçmeli olan nakış/el işi/ev ekonomisi derslerini vermeleri daha uygundur.

Kadın

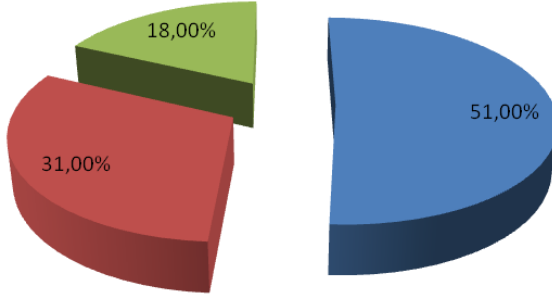
■ Olumlu ■ Olumsuz ■ Kararsız

Kadın öğretmenlerin seçmeli olan nakış/el işi/ ev ekonomisi derslerini vermesi daha uygundur.

Erkek

■ Olumlu ■ Olumsuz ■ Kararsız

Sınıf dağılımı ve seçmeli ders kategorilerindeki bu desen kendini tekrar etmektedir: geleneksel olarak erkek işi olarak algılanan üst sınıflara ders verme, beden eğitimi

dersini verme veya tarım dersini verme görevlerinin kadınlara verilmesi, geleneksel olarak kadın işi olarak görülen okulöncesi ve alt sınıflara ders verme ve nakış, ev ekonomisi, el işi gibi dersleri verme görevlerinin erkeklere verilmesinden daha uygun görülmektedir.

Kadınlık ve erkeklik algılarının etrafındaki güç ilişkilerinden ötürü, kadınlık tanımının gerektiği taktirde genişleyip erkeklığe özgü görülen alanları da kapsayabileceğini, ancak erkeklik kalıplarının kadınlığa dair görülen alanları kapsamasının azalmak, erki kaybetmek, değersizleşmek iktidarın sarsılması olarak algılanabileceğinden, genişlemesinin ve yeniden tanımlamasının daha güç olduğu gözlemlenmektedir (Diekman, Goodfriend ve Goodwin, 2004). Bir kadın öğretmenin tarım dersi verebilmesinin bir erkek öğretmenin nakış/el işi/ev ekonomisi dersi vermesinden daha uygun bulunmasının veya okul öncesi, birinci ve ikinci sınıfların öğretmenlerinin erkek olması fikrinin dördüncü ve beşinci sınıfların öğretmenlerinin kadın olması fikrinden daha uzak gelmesinin temelinde, toplumsal kadın ve geleneksel olarak ona ait görülen işlerin ekonomik ve sosyal olarak daha değersiz ve daha önemsiz olarak kodlanmış olmaları yatabilmektedir (Omay, 2011).

Bu bulgu da, genel olarak toplumsal cinsiyet rollerinin günümüzde geçirdiği genel dengesiz değişimin bir yansımasıdır (Diekman, Goodfriend ve Goodwin;2004). Kadınlar daha kısıtlı sayılarda, daha az ödeyen, daha az prestijli, daha az güvenceli de olsa erkeklerin geleneksel olarak parçası olduğu iş piyasasına katılmaya başlamıştır; ancak erkekler, ev işleri, çocuk bakımı, yaşlı bakımı gibi kadınların halihazırda yapıyor olduğu

özel alandaki işleri paylaşmaya başlamamıştır. Kadınlar, seçme ve seçilme hakkı gibi yasal haklarını talep edip elde etmişken, erkekler, örneğin, çocuğu doğduğunda anne ile birlikte evde kalıp çocuğun bakımını paylaşabilmek için “ebeveyn” veya “babalık” izni için benzeri bir mücadele vermemiştir.

Ancak, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin tek taraflı kadınların hak ve sorumluluklarının artmasıyla değil, erkeklerin de geleneksel olarak kadın işleri olarak kodlanmış işleri yapmakla alakalı hak ve sorumluluklarının artmasıyla gerçekleşebileceği fikri yaygınlaşmaktadır. Özellikle Avrupa’daki birçok sosyal devlet, özel ve kamusal alanda geleneksel olarak kadın işi olarak görülen sorumlulukların erkekler tarafından da üstlenilmesi ve bu konulardaki bakış açısının toplumda değişmesi için adımlar atmaktadır (Daly ve Rake, 2003).

Öğretmenlik mesleğinde de toplumsal cinsiyet eşitliğinden bahsetmek istiyorsak, benzeri bir çerçeve içerisinde, hem kadının hem erkeğin kalıplaşmış rollerinin yeniden düşünülmesi faydalı olacaktır. Erkek öğretmenlerin nakış dikebilmesini veya el işi yapabilmesini engelleyen fiziksel engelleri yoksa, bunun dersini verebilmesinin önündeki engel ne olabilir?

Birinci Bölümün Özeti

- Kadın öğretmenlerin meslekleri çerçevesinde geleneksel olarak erkek işi olarak gözüken işleri yapma konusunda kendilerine olan güveni, erkek öğretmenlerin meslekleri çerçevesinde geleneksel olarak kadın işi olarak gözüksen işleri yapma konusunda kendilerine olan güveninden daha

fazladır. (tarım, beden , üst sınıflar/okulöncesi, nakış...)

- Çoğunluk olmasa da, ikide bir ve beşte bir oranında değişen hatırı sayılır bir kesim, öğretmenlik mesleğindeki konumları hala daha kadının ve erkeğin geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında değerlendirmektedir.
- Öğretmenlerin görüşleri kimi yerde verilerle çelişirken, kimi yerde verileri yansıtmaktadır.

II. Öğretmenlerin Meslek Hayatlarındaki Fırsat Eşitliğiyle İlgili Algıları

	Katılımcı öğretmenler in cinsiyeti	Olumlu %	Olumsuz %	Kararsız %
9. Kadın öğretmenlerle erkek öğretmenler sınıf ve branş seçimi konusunda eşit fırsatlara sahiptir.	Kadın:	57	33	10
	Erkek:	55	27	18
12. Sınıf seçimi konusunda inisiyatif alabilirim.	Kadın:	36	30	34
	Erkek:	55	18	27
14. Sınıf seçimi konusunda erkek öğretmenlerin seçimlerine öncelik tanınmaktadır.	Kadın:	28	62	11
	Erkek:	29	53	18
18. İlköğretimde Müdür pozisyonundaki kişiler çoğunlukla kadındır.	Kadın:	62	20	18
	Erkek:	44	20	36

19. İlköğretimde Muavin pozisyonundaki kişiler çoğunlukla kadındır.	Kadın:	55	23	22
	Erkek:	44	18	38

25. Muavin ve Müdür pozisyonlarına hiç başvurduğunuz mu?	Katılımcının Cinsiyeti	Evet %	Hayır %	Cevapsız %
	Kadın:	15	84	1
26. Başvurursanız cinsiyetinizden dolayı müdürlük pozisyonu alma şansınızın yüksek olduğunu düşünür müsünüz?	Kadın:	6	91	3
	Erkek:	2	91	7
27. Başvurursanız müdürlük pozisyonunu alma şansınız olduğunu düşünür müsünüz?	Kadın:	41	54	5
	Erkek:	42	47	11

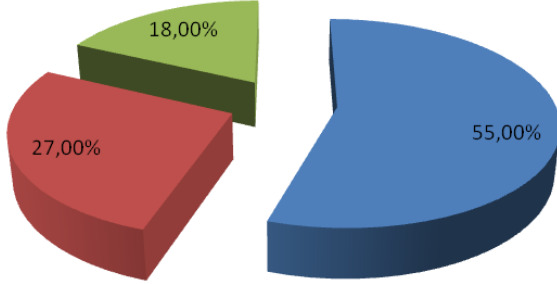
Bu bölümdeki sorular, öğretmenlerin toplumsal cinsiyetlerinin sınıf seçimleri ve idari kadrolara ulaşmaları konusunda ne denli belirleyici olduğunu düşündüklerini ölçmek için tasarlanmıştır.

Sınıf ve Branş Seçimi

Kadın öğretmenlerle erkek öğretmenler sınıf ve branş seçimi konusunda eşit fırsatlara sahiptir.

Erkek

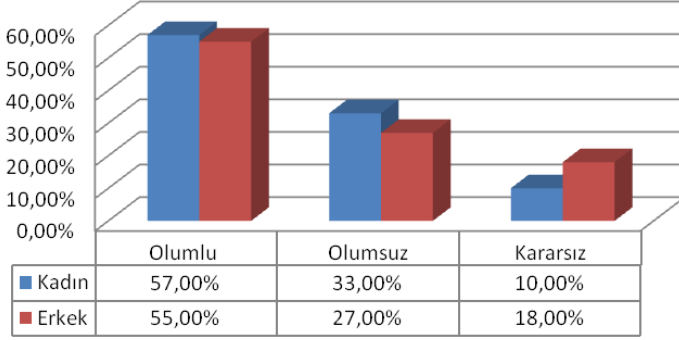
■ Olumlu ■ Olumsuz ■ Kararsız

Üç kadın öğretmenden biri ve dört erkek öğretmenden biri kadın ve erkek öğretmenlerin branş ve sınıf seçiminde eşit fırsatlara sahip olmadığını düşünürken öğretmenlerin yarısından fazlası fırsatların toplumsal cinsiyet değişkeninden bağımsız şekillendiğini düşünmektedir.⁴

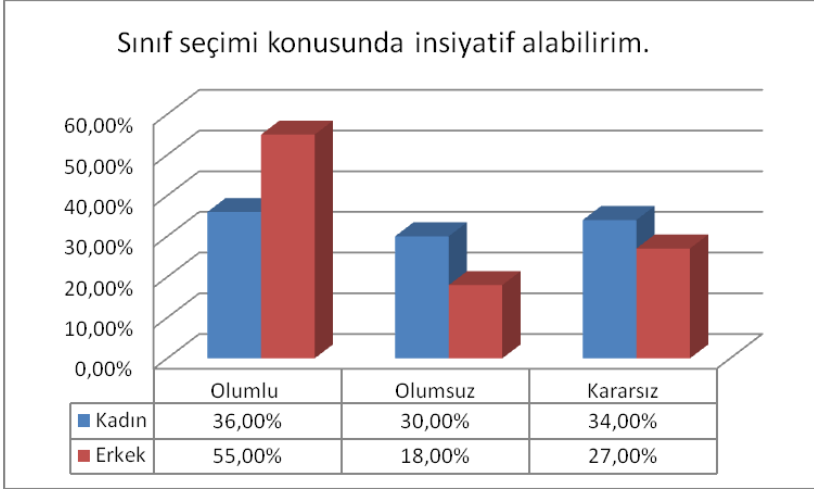
⁴ Katılımcı öğretmenlerin bazılarının da, kişinin mensubu olduğu veya desteklediği siyasi partinin ve sosyal çevrelerin, fırsat eşitliği konusunda belirleyici olduğunu notunu düşmüştüğü gözlemlenmiştir.

Kadın öğretmenlerle erkek öğretmenler sınıf ve branş seçimi konusunda eşit fırsatlara sahiptir.

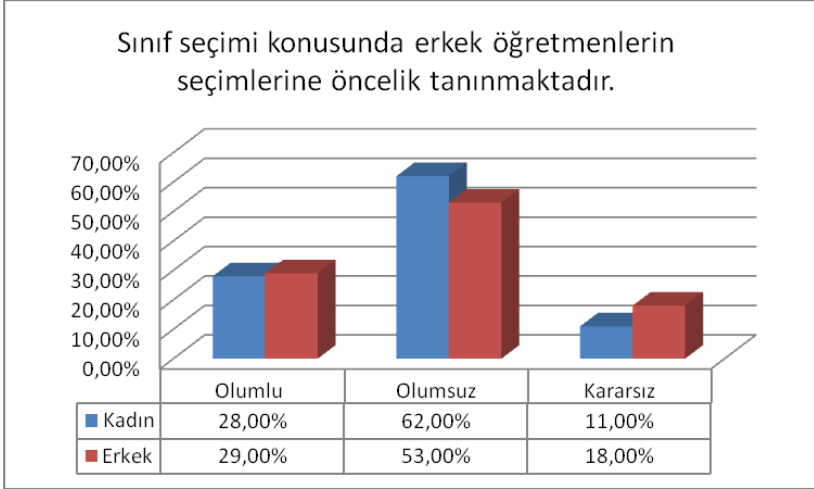
12. soruyla ise, sınıf seçimi konusunda katılımcıların kişisel deneyimlerine ışık tutmak amaçlanmaktadır;

Kadın öğretmenlerin yüzde 36'sı sınıf seçimi konusunda inisiyatif alabileceğini düşünürken, erkek öğretmenlerin yüzde 55'i bu konuda inisiyatif sahibi olabileceğini düşünmektedir. Öte yandan, kadın öğretmenlerin yüzde 30'u bu konuda inisiyatif sahibi olamayacaklarını düşünürken erkek öğretmenlerde bu oran yüzde 18'e düşmektedir.

“Kadın öğretmenlerle erkek öğretmenler sınıf ve branş seçimi konusunda eşit fırsatlara sahiptir” sorusunda yüzde 57 oranında bu ifadeye katılan kadın öğretmenlerin, sınıf seçimi konusunda inisiyatif alabileceklerine olan inançları sorulduğunda oran yüzde 36’ya düşmekte, erkek öğretmenlerde sabit kalmaktadır.

14. soru da katılımcıların “Sınıf seçimi konusunda erkek öğretmenlerin seçimlerine öncelik tanınmaktadır” ifadesiyle ilgili fikirlerini ölçmektedir. Kadın öğretmenlerden yüzde 62’si ve erkek öğretmenlerden yüzde 53’ü bu ifadeye katılmazken, kadın öğretmenlerden yüzde 28’i ve erkek öğretmenlerden yüzde 29’u bu ifadeye katıldıklarını belirtmektedir.

9. ve 14. soruya verilen cevaplar, kendi içerisinde tutatlılık göstermektedir; her üç kadın öğretmenden biri sınıf ve branş seçimi konusunda kadın ve erkek öğretmenlerin eşit fırsatlara sahip olmadığını belirtirken, kadınların yüzde 28'i de sınıf seçimi konusunda erkek öğretmenlerin seçimlerine öncelik tanındığını belirtmiştir.

Aynı şekilde, erkek öğretmenlerin yüzde 27'si sınıf dağılımı ve branş seçimi konusunda kadın ve erkek öğretmenlerin eşit fırsatlara sahip olmadığını belirtirken, yüzde 29'u erkek öğretmenlere bu konuda öncelik tanındığını belirtmiştir. Bu da, gelecekte yapılacak sınıf dağılımlarının toplumsal cinsiyet açısından daha adaletili olması halinde, bir takım eşitlikçi erkek öğretmenin de bunu destekleyebileceği konusunda olumlu bir izlenim vermektedir.

12. soru aracılığıyla katılımcıların sınıf seçimi konusunda kişisel olarak inisiyatif alıp alamayacakları sorulunca da,

kadın öğretmenlerin yüzde 36'sı bu konuda inisiyatif alabileceğini düşündüğünü belirtirken bu oran erkek öğretmenlerde yüzde 55'e yükselmektedir.

Sınıf seçimleri ve dağılımlarıyla ilgili veriler, öğretmenlerin görüşlerine ve algılanan fırsat eşitliklerinin ilişkisine baktığımızda ortaya çıkan tablo şöyledir;

Öğretmenler, fırsat eşitliği bağlamında, cinsiyeti farketmezsiniz öğretmenlerin yarısından biraz fazlası erkek ve kadın öğretmenlerin sınıf seçimi konusunda eşit fırsatlara sahip olduğunu savunuyor; görüş bağlamında, erkeklerin okul öncesi ve nakış/el işi öğretmenliği yapması noktaları dışında cinsiyeti farketmezsiniz öğretmenlerin yarısı veya fazlası öğretmenin toplumsal cinsiyetinin öğretmeni olduğu dersin veya sınıfın ne olduğunun farketmediğini belirtiyor.

Verilere baktığımızda, alt sınıfların öğretmenlerinin ezici çoğunluğunu kadın, üst sınıfların öğretmenlerinin çoğunluğunun ve beden öğretmenlerinin ezici bir çoğunluğunun da erkek olduğunu görebiliriz.

Eğer öğretmenlerin çoğunluğunun görüşü okul öncesi ve nakış dersleri dışında öğretmenin toplumsal cinsiyetinin sınıf dağılımı ve branş seçimi konusunda belirleyici bir faktör olması gerekmediğini düşünüyorsa, ve yine öğretmenlerin çoğunluğu kadın ve erkek öğretmenlerin sınıf seçimi konusunda eşit fırsatlara sahip olduğunu düşünüyorsa, eğitim sisteminin sınıf dağılımı ve branş seçimiyle ilgili bize sunduğu ayrımcı verileri nasıl anlamlandırabiliriz?

Bu bağlamda, 12. soruya kadın ve erkek öğretmenlerin verdikleri cevaplardaki oran farkı açıklayıcı olabilir; “sınıf seçimi konusunda inisiyatif alabilirim” ifadesine katılan kadınların oranı yüzde 36 iken, erkek öğretmenlerin oranı 55'tir. Bu bulgu, yapısal olarak kadın ve erkek öğretmenlerin eşit fırsatlara sahip olduğu gözüküyor olmasına rağmen, yasa veya mevzuat gibi elle tutulamayan ancak enformel olarak kadın öğretmenlerin tercih ettikleri sınıfları seçmeleri önünde, toplumsal cinsiyetlerinden kaynaklanan bir takım kişisel veya sistemsel engeller olabileceğine işaret ediyor olabilir.

İdari Kadrolara Erişim

Kadınların eğitim sisteminde idari kadrolara erişimleri, eğitimin resmileşmeye başladığı zamanlardan beri sınırlı olmuştur (Boyle, 2004). Yapılan bazı araştırmalar da, idari kadrolara erişim konusunda toplumsal cinsiyetin yaş, tecrübe ve becerilerden daha etkin bir faktör olduğununun altını çizmektedir (Gowne, 2000). Bu konumlara atanan kadınlardan da, erkeklikle özdeşleştirilen özellikleri sergimeleleri beklenebilmektedir.

Peki ankete katılan öğretmenlerin idari kadrolara erişimde toplumsal cinsiyetin oynadığı rolün çapı ile ilgili düşünceleri nelerdir?

18. ve 19. sorular, katılımcıların ilköğretimde müdür ve muavin pozisyonundaki kişilerin çoğunlukla kadın olduğuyula ilgili ifadelere katılıp katılmadığını ölçmektedir.

Kadın öğretmenlerin yüzde 62'si ve erkek öğretmenlerin yüzde 44'ü ilköğretimde müdür pozisyonundaki kişilerin çoğunlukla kadın olduğunu düşünürken, bu ifadeye katılmayan kadın ve erkek öğretmenlerin oranı yüzde 20'şerdir.

Diğer yandan, kadın öğretmenlerin yüzde 55'i ve erkek öğretmenlerin yüzde 44'ü ilköğretimde muavin pozisyonundaki kişilerin çoğunlukla kadın olduğunu düşünürken, bu ifadeye katılmayan kadın öğretmenlerin oranı yüzde 23, erkek öğretmenlerin oranı yüzde 18'dir .

Kıbrıs'ın kuzeyindeki anaokul ve ilkokulların toplam sayısı 115 iken, müdür bulunan okul sayısı 72, müdür muavini bulunan okul sayısı da 77'dir. Müdür muavinlerinin çoğunluğu (yüzde 55) kadın iken, müdürlerin büyük bir çoğunluğu erkektir (yüzde 68). Bu veriler göstermektedir ki, okul öncesi ve ilköğretimde çalışan erkek öğretmenlerin oranı yüzde 33'ken, müdür pozisyonlarının 68'inde erkekler vardır. **Yani, öğretmen sayısı olarak azınlığı temsil eden erkekler, çalışan kadın ve erkek oranlara bakılınca idari kadrolarda çoğunluktadır.** Öte yandan anket verilerine bakıldığında, cinsiyetine bakılmaksızın öğretmenlerin yüzde sekseninin, müdürlük pozisyonlarını çoğunlukla erkeklerin doldurduğunun farkında değildir.

Aynı şekilde, erkek öğretmenlerin yüzde 56'sı ve kadın öğretmenlerin yüzde 45'i, muavinlik pozisyonlarının yüzde 55'ini kadın öğretmenlerin doldurduğunun farkında değildir.

Bunun yanında veriler gösteriyor ki, kadın öğretmenlerin muavin pozisyonuna erişim oranları müdürlük

pozisyonuna erişim oranlarından daha fazladır. Bu da, genel olarak kadın işgücünün üst mevkilere ulaşmasındaki engelleri anlatan “cam tavan” kavramını, kadın öğretmenlerin deneyimlediğini göstermektedir.

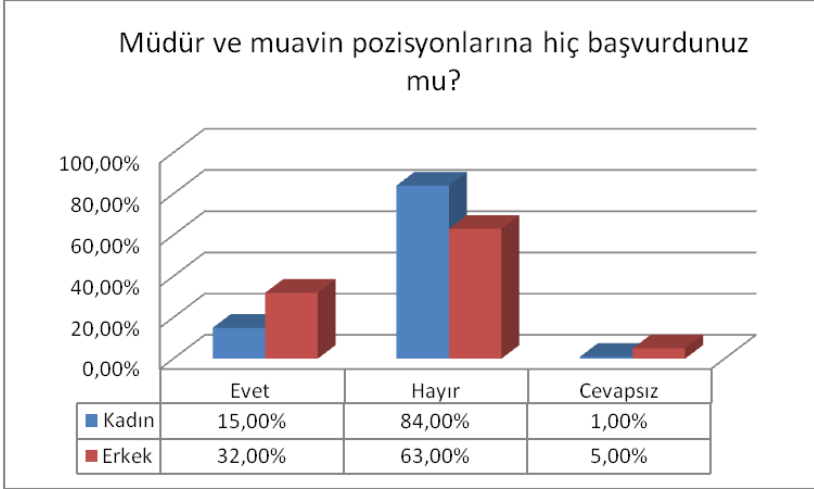
İdari Kadrolara Erişim- Kişisel Deneyimler

25., 26. ve 27. sorular da, katılımcı öğretmenlerin idari kadrolara erişimleriyle ilgili kişisel deneyimlerine ışık tutulmaya çalışılmıştır. Bu sorulara Evet veya Hayır cevapları verilebilmiştir, boş bırakılan sorular da Cevapsız kategorisinden sayılmıştır.

“Muavin ve müdür pozisyonlarına hiç başvurduunuz mu?” sorusuna kadın öğretmenlerin yüzde 15’i ve erkek öğretmenlerin yüzde 32’si bu pozisyonlarına başvurdukları yönünde, kadın öğretmenlerin yüzde 84’ünün ve erkek öğretmenlerin yüzde 63’ü bu pozisyonlarına başvurmadıkları yönünde cevap vermiştir.⁵

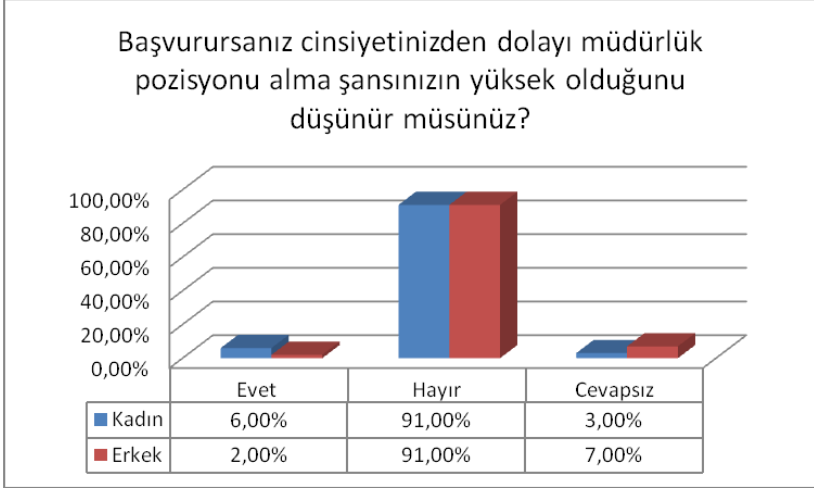
⁵ Kadınların yüzde 1’i ve erkeklerin yüzde 5’inin bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Oranlara baktığımızda, idari kadrolara başvuran erkek öğretmenlerin oranlarının kadın öğretmenlere nazaran daha fazla olduğunu görebiliriz. Toplumsal cinsiyet sosyalleşmesi, erkek ve kadınların farklı konularda adım atmaları konusunda yüreklendirilmeleri, özel alandaki sorumlulukların cinsiyetler arası eşit bölüşümünün sağlanmamasından dolayı kadınların üst mevkilerin gerektirdiği zaman taahhüdünü sağlayamayacakları endişesi ve üst mevkilerdeki kadın rol model eksiklikleri kadınlar, erkeklerle karşılaştırılınca daha az bir oranda müdürlük pozisyonlarına başvurabildiğini açıklayabilmektedir (Taşkın ve Çetin, 2012; Addi-Racchah ve Ayalon, 2002; Addi-Racchah, 2006).

“Başvurursanız cinsiyetinizden dolayı müdürlük pozisyonu alma şansınızın yüksek olduğunu düşünür müsünüz?” sorusuna kadın öğretmenlerin yüzde 6’sı ve erkek öğretmenlerin yüzde 2’si bu pozisyonlara cinsiyetinden ötürü erişebileceği cevabını verirken,

kadın öğretmenlerin yüzde 91'i ve erkek öğretmenlerin yüzde 91'i buna olumsuz cevap vermiştir.⁶

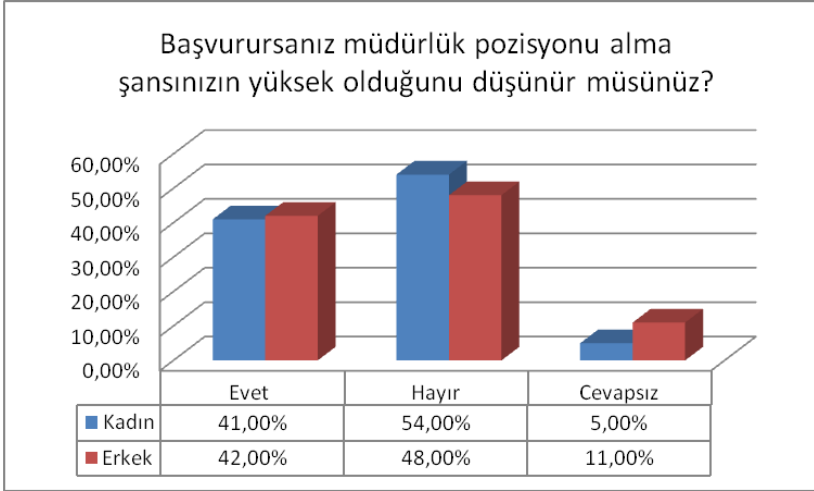

Katılımcıların ezici bir çoğunluğu, müdürlük pozisyonuna erişimde toplumsal cinsiyetin birincil belirleyici faktör olabileceğine olanak vermiyor. Bu görüş, erkeklerin müdürlüğe erişim oranları göz önüne alındığında, veriler tarafından desteklenmemektedir. Araştırmalar da, öğretmenlerin müdürlük pozisyonuna ulaşımında toplumsal cinsiyetin birincil belirleyici faktör olduğunu ortaya koyabilmektedir (Grove ve Montgomery, 2000).

“Başvurursanız müdürlük pozisyonunu alma şansınız olduğunu düşünür müsünüz?” sorusuna, kadın öğretmenlerin yüzde 41'i olumlu yüzde 54'ü olumsuz

⁶ Kadınların yüzde 3'ü ve erkeklerin yüzde 7'si bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

cevap verirken, erkek öğretmenlerin yüzde 42’si olumlu, 48’i ise olumsuz cevap vermiştir.⁷

27. soruya verilen cevaplar da 26. soruya verilen cevapları onaylar niteliktedir; toplumsal cinsiyetin eğitimdeki idari kadrolara erişim konusunda oynadığı rol konusunda kadın ve erkek öğretmenlerin farkındalığının, eldeki verilerle karşılaştırılınca, düşük olduğu gözlemlenmektedir.

Anketi yanıtlayan kimi öğretmenin belirttiği gibi, sosyal ve siyasi bağlantılar idari kadrolara erişimde önemli roller oynuyor olsa da, bu bağlantıları dahi kadınlardan çok erkeklerin kurabildiği, kadınlar bu gibi “fırsatlardan” yararlanabilirlerse bile bunu genellikle

⁷ Kadınların yüzde 5’i ve erkeklerin yüzde 11’i bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

ikincil kimlikleri⁸ aracılığıyla yapabileceğini iddia edebiliriz. Paşa (2012), Kıbrıs'ın kuzeyinde kadınların siyasi hayata katılımlarının erkeklere oranla düşük olduğunu belirtmiştir; bu da kadınların mesleklerinde ilerlemek için kritik olabilecek siyasi bağlantılarının erkeklerle karşılaştırıldığında daha zayıf olduğunu söylememiz için bir dayanak oluşturmaktadır. Doğrudan toplumsal cinsiyetle ilintili olarak algılanamayabilen bu gibi birçok faktörün de, öğretmenlerin deneyimlerini dolaylı yoldan toplumsal cinsiyet sistemine bağlı şekillendirdiği yorumunu yapmak mümkündür (Özgür, 2009).

İkinci Bölümün Özeti

- Katılımcıların çoğunluğu, sınıf ve branş seçimi konusunda kadın ve erkek öğretmenlerin fırsat eşitliğine sahip olduğunu düşünürken, katılımcıların 3'te 1 ve 4'te 1'i arasında değişen bir oran da konuda eşitsizlik olduğunu ifade etti.
- Veriler, toplumsal cinsiyetin idari kadrolara erişimde belirgin rol oynadığını göstermektedir. İdari kadroların üst mevkilerindeki erkek temsiliyeti orantısız olarak fazladır.
- Öğretmenlerin birçoğunun, idari kadrolara erişimde toplumsal cinsiyetin oynadığı rolle ilgili farkındalığı düşüktür.

---

⁸ Doğrudan kendi siyasi bağlantılarıyla değil, eşlerinin, babalarının vs. bağlantıları aracılığıyla.

III. Öğretmenlerin Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası'nın Çalışmalarına Bakışları

Bu bölüm öğretmenlerin KTÖS'nin çalışmalarıyla ilgili görüşleri ile ilgili bilgi edinmek için hazırlanmıştır. Bu bölümde katılımcılara Evet ve Hayır seçenekleri sunulmuştur.

Öğretmen sendikalarının başlıca işlevlerinden birinin öğretmenlerin haklarını korumak, bu meslek grubuna üye kişilerin toplumdaki önemli konuları orantısında statülerini yükseltebilmektir (Tok, 1006). Böylelikle, nitelikli kişiler öğretmenlik mesleğini tercih edecek ve potansiyellerini en üst düzeyde yeni nesilleri eğitmek için kullanabilecektir.

Peki bir öğretmen sendikası olarak KTÖS'ün çalışmaları, üyelerinin ihtiyaçlarını karşılıyor mu? Tarihsel olarak, sendikalar da toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin deneyimlendiği kurumlar olmuştur. Öğretmenlerin KTÖS'den toplumsal cinsiyet ile ilgili daha fazla çalışma yapması yönünde bir talepleri var mı?

Tablo 3

Öğretmenlerin Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası'nın Çalışmalarına Bakışları

	Katılımcı öğretmenlerin cinsiyeti	Olumlu %	Olumsuz %	Kararsız %
22. Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası'nda aktif olmanın zaman kaybı olduğunu düşünüyorum.	Kadın:	14	80	6
	Erkek:	11	82	7
23. Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası önemli konularda çalışmalar yürütmektedir.	Kadın:	73	13,5	13,5
	Erkek:	69	15,5	15,5
24. Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası komitelerinin öğretmenlerin ihtiyaçlarına yönelik olumlu katkıları olduğunu düşünüyorum.	Kadın:	75	10	15
	Erkek:	66,5	15,5	18

Öğretmenlerin KTÖS'ün Çalışmaları Hakkında Düşünceleri

Anket sonuçları, öğretmenlerin çoğunluğunun, Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası'nın çalışmalarını önemli bulduklarını göstermektedir. 22. sorudaki “Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası'nda aktif olmanın zaman kaybı olduğunu düşünüyorum” ifadesine katılmayan kadın öğretmenlerin oranı yüzde 80 ve erkek öğretmenlerin oranı yüzde 82'yken, bu ifadeye katılan kadın öğretmenlerin oranı yüzde 6, katılan erkek öğretmenlerin oranı yüzde 7 olarak belirlenmiştir.

23. soru da öğretmenlerin “Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası önemli konularda çalışmalar yürütmektedir” ifadesini değerlendirmelerini gerektirdi; bu ifadeye katılan kadın öğretmenlerin oranı yüzde 73, katılan erkek öğretmenlerin oranı ise yüzde 69 olmuştur.

Genel olarak, cinsiyetine bakılmaksızın KTÖS üyelerinin çoğunluğunun sendikanın önemli konularda çalışmalar yürüttüğünü ve KTÖS'de aktif olarak çalışmanın zaman kaybı olmadığını düşündüğü gözlemlenebilir.

24. soru ise, KTÖS'deki komite çalışmalarıyla ilgiliydi. Kadın öğretmenlerin yüzde 75'i ve erkek öğretmenlerin yüzde 66.5'i KTÖS komitelerinin öğretmenlerin ihtiyaçlarına yönelik olumlu katkı koyduğu yönünde görüş bildirmiştir.

Öğretmenlerin KTÖS'ün Çalışmalarına Katılım Oranları

KTÖS'deki komiteleri Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komitesi, Okul Öncesi Eğitim Komitesi, Özel Eğitim Komitesi ve Eğitim Komitesi oluşturmaktadır ve bu komitelere kadınların katılımı, yönetim kadrolarının aksine, erkeklerden daha fazladır.

Oranlara bakacak olursak, kadın öğretmenlerin hem üye sayısı olarak çoğunluğu oluşturmalarına, (1028 kadın üye, 492 erkek üye), kadın öğretmenler sendikasının çalışmalarını erkek öğretmenlere nazaran daha önemli bulmasına ve bütün komitelerde kadınların sayısal olarak daha aktif olmalarına rağmen, yönetim ve yürütme kurulunda kadın temsiliyetinin azlığı dikkat çekicidir. KTÖS Yönetim Kurulu'nda 2013 yılında 21 erkek 9 kadın, Yürütme Kurulu'nda 6 erkek 1 kadın vardır.

Toksöz ve Erdoğan'a göre (1998), hem evde hem işte çalışan kadınların gerek bedensel ve zihinsel güç olarak gerekse zaman olarak sendikal eyleme yönelme olanakları yoktur. Komite çalışmalarını Yönetim ve Yürütme Kurulu çalışmalarına nazaran daha az zaman taahhüdü gerektirmesi, Komite çalışmalarının kadınlara daha çok hitap ediyor olması, ayrımcılık ve cinsiyet rolü sosyalleşmesi, kadınların Yönetim ve Yürütme kurulundaki noksan temsiliyetinin açıklaması olabilir.

Öğretmenlerin KTÖS'ün Çalışmaları Hakkında Düşünceleri

Anket sonuçları, öğretmenlerin çoğunluğunun, Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası'nın çalışmalarını önemli bulduklarını göstermektedir. 22. sorudaki “Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası'nda aktif olmanın zaman kaybı olduğunu düşünüyorum” ifadesine katılmayan kadın öğretmenlerin oranı yüzde 80 ve erkek öğretmenlerin oranı yüzde 82'yken, bu ifadeye katılan kadın öğretmenlerin oranı yüzde 6, katılan erkek öğretmenlerin oranı yüzde 7 olarak belirlenmiştir.

23. soru da öğretmenlerin “Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası önemli konularda çalışmalar yürütmektedir” ifadesini değerlendirmelerini gerektirdi; bu ifadeye katılan kadın öğretmenlerin oranı yüzde 73, katılan erkek öğretmenlerin oranı ise yüzde 69 olmuştur.

Genel olarak, cinsiyetine bakılmaksızın KTÖS üyelerinin çoğunluğunun sendikanın önemli konularda çalışmalar yürüttüğünü ve KTÖS'de aktif olarak çalışmanın zaman kaybı olmadığını düşündüğü gözlemlenebilir.

24. soru ise, KTÖS'deki komite çalışmalarıyla ilgiliydi. Kadın öğretmenlerin yüzde 75'i ve erkek öğretmenlerin yüzde 66.5'i KTÖS komitelerinin öğretmenlerin ihtiyaçlarına yönelik olumlu katkı koyduğu yönünde görüş bildirmiştir.

Öğretmenlerin KTÖS'ün Çalışmalarına Katılım Oranları

KTÖS'deki komiteleri Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komitesi, Okul Öncesi Eğitim Komitesi, Özel Eğitim

Komitesi ve Eğitim Komitesi oluşturmaktadır ve bu komitelere kadınların katılımı, yönetim kadrolarının aksine, erkeklerden daha fazladır.

Oranlara bakacak olursak, kadın öğretmenlerin hem üye sayısı olarak çoğunluğu oluşturmalarına, (1028 kadın üye, 492 erkek üye), kadın öğretmenler sendikasının çalışmalarını erkek öğretmenlere nazaran daha önemli bulmasına ve bütün komitelerde kadınların sayısal olarak daha aktif olmalarına rağmen, yönetim ve yürütme kurulunda kadın temsiliyetinin azlığı dikkat çekicidir. KTÖS Yönetim Kurulu'nda 2013 yılında 21 erkek 9 kadın, Yürütme Kurulu'nda 6 erkek 1 kadın vardır.

Toksöz ve Erdoğan'a göre (1998), hem evde hem işte çalışan kadınların gerek bedensel ve zihinsel güç olarak gerekse zaman olarak sendikal eyleme yönelme olanakları yoktur. Komite çalışmalarını Yönetim ve Yürütme Kurulu çalışmalarına nazaran daha az zaman taahhüdü gerektirmesi, Komite çalışmalarının kadınlara daha çok hitap ediyor olması, ayrımcılık ve cinsiyet rolü sosyalleşmesi, kadınların Yönetim ve Yürütme kurulundaki noksan temsiliyetinin açıklaması olabilir.

Öğretmenlerin Toplumsal Cinsiyet Eğitimi Talepleri

Anketin son kısmında öğretmenlere, toplumsal cinsiyet farkındalığını artırıcı ne gibi desteğe ihtiyaçları olduğu sorulmuştur. Atelye çalışmaları, hizmet içi eğitimler, idari kadronun eğitilmesi, sendikaların toplumsal cinsiyetle ilgili daha duyarlı çalışmalar yürütmesi ve diğer seçenekleri sunulmuştur.

Toplumsal Cinsiyet konusunda eğitim ihtiyacı olup olmadığı sorusuna öğretmenlerin yüzde 43'ünün olumlu yanıt verdiği görülmüştür.

Toplumsal cinsiyet eğitimi talebinin bölgelere göre dağılımına bakacak olursak, en fazla talep Mağusa bölgesindeki kadın öğretmenlerden gelirken en az talep Lefkoşa'daki kadın öğretmenlerden gelmiştir. Mağusa'nın hemen ardından Omorfo ve Girne gelmektedir.

Bölge	Kadın	Erkek
Girne	30	4
Omorfo	34	8
Lefkoşa	13	21
Mağusa/Karpaz	53	13

Lefkoşa'daki kadın öğretmenlerin aksine Lefkoşa'daki erkek öğretmenler (21) en fazla destek ihtiyacı duyan grup olmuştur. Diğer bölgelerde eğitim talep edenlerin sayısı oldukça düşük sayılabilir. Anket verilerine göre Mağusa ve Karpaz bölgesinden toplam 13 erkek öğretmen, Omorfo'tan toplam 8 erkek öğretmen ve Girne'den toplam 4 erkek öğretmen eğitim desteğine gereksinim duyduğunu belirtmiştir.

Kıbrıs'ın genelinde, dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi, gerek akademik gerekse kültürel etkinliklerin çoğu merkezde yapılmaktadır. Son üç yılda toplumsal cinsiyet eşitliği için gayret sarfeden sivil toplum örgütlerinin sayısının artması, hali hazırda var olan derneklerin daha aktif rol almaya başlaması ve sendikaların içinde de toplumsal cinsiyet komitelerinin ve gruplarının oluşması ile birlikte Lefkoşa'da yapılan etkinlik ve eylemliliklerin sayısı hatırı sayılır derecede artmıştır. Bu çabaların

merkezde yaşayan erkeklerin toplumsal cinsiyet duyarlılığına olumlu bir yansıması olduğu söylenebilir. Nitekim verilere bakıldığı zaman da eğitim ve bilgilendirme çalışmaları ile farkındalığın artması bu konularla ilgili talebi artırdığı söylenebilir. Öte yandan, diğer bölgelerdeki etkinlik organizasyonlarının yetersizliği göz önünde bulundurulursa ve kadınların toplumsal cinsiyetle ilgili daha fazla bilgi edinme ihtiyacının olduğu düşünülürse Lefkoşa dışındaki bölgelerde eğitim veren kadın öğretmenlerin daha fazla eğitim alma isteği göstermesi şaşırtıcı bir sonuç değildir.

Bu durumda merkezden uzak bölgelerdeki kadın öğretmenlere yönelik daha fazla eğitim planlaması yapılması gerektiği düşünülebilir. Ayrıca, Lefkoşa'daki erkek öğretmenlerin toplumsal cinsiyet farkındalığını geliştirmeye daha açık bir grup olduğu sonucu çıkarılabilir. İlerleyen zamanlarda yapılacak olan eğitim çalışmalarda bu bulguların göz önünde bulundurulması yararlı olacaktır.

Ankete eğitim ihtiyaçlarının ne olabileceğinin sorulmasının esas amacı Eğitim Bakanlığı ve Sendika yetkililerinin en çok ihtiyaç duyulan modele göre eğitim organize edebilmesidir.

Kadın ve erkek öğretmenlerin eğitim ihtiyaçları Tablo 6'da toplu olarak görülebilir.

Tablo 6. İhtiyaç duyulan eğitimler

Eğitim ihtiyaçları	Kadın	Erkek
Atelye çalışmaları	25	15
Hizmet içi eğitimler	40	12
İdari kadroya eğitim	36	12
Sendika'nın daha yoğun çalışmasına dair	19	7

görüşler		
----------	--	--

Verilerden de anlaşılacağı gibi gerek kadın gerekse erkek öğretmenler en fazla hizmet içi eğitime ve daha sonra sırası ile atelye çalışmalarına, idari kadronun eğitilmesine ve Sendika'nın daha yoğun çalışma yapmasına ihtiyaç duymaktadır.

Tablo 7 ve Tablo 8 ise ihtiyaç duyulan eğitim ihtiyaçlarını bölgelere göre göstermektedir.

Tablo 7. Bölgelere göre kadın öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu eğitimler

Kadın (Tik Sayısı)	Girne	Omorfo	Lefkoşa	Mağusa
Atelye çalışmaları	8	10	3	14
Hizmet içi eğitimler	7	12	4	17
İdari kadroya eğitim	8	9	3	16
Sendika'nın daha yoğun çalışmasına dair görüşler	7	3	3	6

Tablo 7'ye göre, kadın öğretmenlerin sırasıyla hizmet içi eğitime (40 kişi), idari kadroya verilmesi gereken eğitimlere (36 kişi) ve atelye çalışmalarına (35 kişi) ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Ayrıca 19 kişi konuyla ilgili sendikanın daha yoğun çalışma yapması gerektiği ile ilgili görüş bildirmiştir.

Tablo 8. Bölgelere göre erkek öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu eğitimler

Erkek (Tik Sayısı)	Girne	Omorfo	Lefkoşa	Mağusa
Atelye çalışmaları	1	2	7	5
Hizmet içi eğitimler	0	3	5	4
İdari kadroya eğitim	2	2	5	3

Sendika'nın daha yoğun çalışmasına dair görüşler	1	1	4	1
--	---	---	---	---

Tablo 8 ise erkek öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu alanları göstermektedir. Buna göre 15 kişi atelye çalışması, 12 kişi hizmet içi eğitim ve 12 kişi idari kadroya eğitim verilmesi gerektiğini belirtmiştir. 7 kişi ise sendikanın daha yoğun çalışması gerektiğini belirtmektedir.

Yukarıdaki taleplerin Bakanlık ve Sendika tarafından düzenlenecek eğitimler için yol gösterici olabilir.

Üçüncü Bölümün Özeti

- Üyelerinin büyük bir çoğunluğu, KTÖS'ün yürüttüğü çalışmaların ihtiyaçlarını karşıladığını, ve faydalı olduğunu belirtmiştir.
- KTÖS'ün kendi kadrolarındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kökenlerinin araştırılması ve buna çözümlerin bulunması Sendika'nın gündeminde olmalıdır.
- KTÖS, öğretmenlerin talep ettiği eğitimlerin, gerek Bakanlık, gerek sivil toplum örgütleri, gerekse Toplumsal Cinsiyet Komitesi aracılığıyla onlara ulaştığından emin olmalıdır.

4. Öğretmenlerin Açık Yorumları

Anketin en sonunda öğretmenlerin Sendika yönetimine vermek istedikleri mesaj sorulmuştur. Doğrudan KTÖS ile ilgili yorumlar aşağıdaki gibidir:

Yorum 1:

"Bu konu çok hassas bir konudur. Tüm kadınlarımız cinsiyet yönünden sorun yaşamadığını sanır. Çünkü bunu içselleştirmiş ve kabullenmiştir. Okulumuzda anket sorularını yanıtlarken çok güzel tartışma ortamı yaratıldı. Birçok öğretmen hala pembe renk kızların mavi renk erkeklerin görüşündedir. Kız işi, erkek işi ayrıdır görüşü yaygındır. Eğitime ihtiyacımız vardır. Bu anketle de olsa bunu tartışmaya vesile olduğunuz için sizi kutlarım" (Omorfo, Kadın)

Yorum 2:

"Eğitim ve diğer çalışma dallarında kadınlara fazladan ve gereksiz ayrıcalık ve haklar verildiğini düşünüyorum. Kadınlar işlerine geldiğinde eşitiz, eşitiz diyorlar, gelmediğinde "ama biz kadınız" diyorlar. Ülkemizde çöp toplayan kadın var mı? Kanalizasyon işlerinde çalışan kadın var mı? Eğitimde de kadınlar yeterince ayrıcalıklı" (Lefkoşa, Erkek)

Yorum 3:

"Sınıf öğretmenlerine derste uygulama yapmaları için toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimleri verilmelidir" - (Mağusa, kadın)

Yorum 4:

"Çocukları ve aileleri toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili eğitici çalışmalar yapılmalıdır" (Mağusa, Kadın)

Yorum 5:

"LGBT bireylerle ilgili farkındalık geliştirici çalışmalara da yer verilmelidir" (Girne, kadın)

Yorum 6:

"KTÖS fırsat eşitliği ve cinsiyet ayrımcılığı konusunda (özellikle sınıf dağılımı ile ilgili) asla (tarihi boyunca) kadın öğretmenlerin yanında yer alıp destek verici çalışmalar yapmamış hiçbir çözüm üretmemiştir. Bir kadın öğretmenin yıllarca küçük sınıflarda görev yapmaya zorlanması, büyük sınıfların erkek hocalara verilmesi toplumda var olan (Buna KTOS yönetimi de dahil) erkek egemen anlayışın bir ürünü olsa gerek. Dilerim gelecekte bu konularda daha olumlu adımlar atılır." (Lefkoşa, Kadın)

Yorum 7:

"Eğitim sistemi içinde cinsiyet ayrımcılığı yapıldığını düşünmüyorum" (Lefkoşa, Erkek)

Yorum 8:

"Bu tür konuları biraz daha doğalında halledilmesi gerektiğine inanıyorum. Kadın ve erkeği birbirine karşı cepheleştirmeye itecek etkinliklerin yarar yerine zarar vereceğine inanıyorum. Bu kadar yıllık zarar vereceğine inanıyorum. bu kadar yıllık öğretmenlik hayatımda ilkokullarda cinsiyet eşitliğine özellikle bozmak için uğraşan hiçbir öğretmen arkadaşşıma rastlamadım. Bilmeden yapılan münferit davranışlar olabilir. Okul yapısı içerisinde zamanla bunlar düzelir. Önemli olan karşılıklı iyi niyet ve anlayışın olmasıdır. Bu olmadıktan sonra bir çok konuda karşılıklı tartışma ve çekişme doğal olarak ortaya çıkar". (Lefkoşa, Erkek)

Açık yorumlara genel olarak bakıldığında kadın öğretmenlerin toplumsal cinsiyet eşitsizliği olduğunu söylemekte ve daha ileri giderek spesifik önerilerde bulunmaktadır. Yorum yapan erkek öğretmenler ise bu konuda bir sorun olmadığını dile getirmektedir.

Yorum 1 ve Yorum 2 bir kadın ve bir erkek öğretmenin toplumsal cinsiyet üzerine yapılmış iki uç noktadaki yorumudur. Yorum 3, 4 ve 5 ise eğitim ihtiyacına yönelik kadın öğretmenlerin önerileridir. Yorum 6, doğrudan KTÖS'ün toplumsal cinsiyet bakış açısı ile ilgili iken Yorum 7 ve Yorum 8 bu konuda yapılmış daha genel yorumlardır.

5. Sonuç ve Öneriler

A. Sonuç

Yakın geçmişle karşılaştıracak olursak, kadınların oy kullanma, işgücüne kısmen de olsa dahil olma gibi haklar elde ettiği yadsınamaz olsa da, geleneksel toplumsal cinsiyet ayrımlarının günümüzde de yaşamı şekillendirmeye devam ettiğini gözlemlemekteyiz. Öğretmenlik mesleğine dair Kıbrıs'ın kuzeyindeki verilere baktığımızda, bu mesleğin cinsiyetlendirilmiş olduğunu görebiliriz; öğretmen sayısı çoğunlukla kadinken, üst sınıf öğretmenliklerinde ve hem okullardaki hem de sendikadaki idari kadrolarda çoğunlukla erkekler konumlanmıştır.

Buna ek olarak, kadın öğretmenlerin üst sınıflara erişimi ihtiyaca göre değişkenlik gösterebilirken veya kadınların geleneksel olarak erkek işi olarak görülen “tarım” gibi

seçmeli dersleri verebilmesi daha uygun gözükürken, erkek öğretmenlerin küçük yaşta öğrencileri okutması veya seçmeli olarak nakış dersi vermesi, daha uygunsuz olarak algılanmaktadır. Bu da ikili toplumsal cinsiyet düzeninde toplumsal cinsiyet olarak erkekliğin daha üst düzeyde, kadınlığın ise daha alt düzeyde değer gördüğünü ve erkeklerin kadınlıkla bağdaştırılan aktiviteleri yürütmelerinin bu ikili sistemde erk kaybını simgeleyeceğinden tercih edilir olmadığı ortaya çıkmıştır.

Bu bağlamda, kadın öğretmenlerin yetkilendirilmesi, idari kadrolara ulaşımı, üst sınıflara eğitim verebilmesi sistematik olarak sağlanmaya çalışılırken, kadınlıkla ilişkilendirilen konulara da sistematik olarak değer katılması ve bu alanlarda da erkek öğretmenlerin aktif rol oynaması, toplumsal cinsiyet ayrımcılığının giderilmesi açısından gerekli olacaktır.

İdari kadrolara erişimle ilgili farkındalık çalışmaları yapılması gerekmektedir. Sosyal ve siyasi bağlantılar idari kadrolara erişimde önemli roller oynuyor olsa da, bu bağlantıları dahi kadınlardan çok erkeklerin kurabildiği, ve bunun dışında da toplumsal cinsiyete dayalı birçok faktörün kadınların idari kadrolara erişimini, hem sendikada hem okul yönetiminde, engellediğini görmekteyiz. Bu bağlamda, eğer okullar ve sendikalar eşitliği savunan kurumlarsa, yönetimlerinde de toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için ivedilikle çalışmalar başlatmalıdır. Daha detaylı önerileri aşağıdaki bölümde bulabilirsiniz.

B. Öneriler

I. Bakanlık için Öneriler:

- ✓ Karma eğitim ilkesine istisnasız bağlı kalınması;
- ✓ Kadın ve erkek öğretmenler için devamlı profesyonel gelişim fırsatları yaratılması;
- ✓ Öğretmen eğitimi müfredatına toplumsal cinsiyet derslerinin de eklenmesi;
- ✓ Müfettişlerin öğretmen destek ve değerlendirme görevlerinde toplumsal cinsiyeti eşitliğini göz ardı etmemelerinin sağlanması;
- ✓ Kadınların eğitimde idari kadrolara erişimiyle ilgili ölçülebilir hedefler ve göstergelerin belirlenmesi;
- ✓ Konuyla ilgili verilerin düzenli olarak toplanması,
- ✓ Toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesinin eğitim politikalarında açıkça yer bulması, bu politikaların öğretmen ve idari kadrolara ulaştığından ve uygulanıyor olduğundan emin olunması.
- ✓ Öğretmenlerin eğitim ihtiyaçları konusunda talep ettikleri modelleri önceliklendirerek planlama yapılması
- ✓ Sınıf ve branş secimi konusunda sadece Müdürlerin görüşlerine göre hareket edilmemesi için Müdürlerin yetki ve sorumluluklarının yeniden gözden geçirilmesi
- ✓ Sınıf seçimleri konusunda toplumsal cinsiyet eşitliğinin de göz önünde bulundurulması
- ✓ Küçük sınıflarla büyük sınıflar konusunda cinsiyete bakılmaksızın daha adaletli bir dağılım yapılması

- ✓ Kadın öğretmenlerin büyük sınıflara ders vermesi için teşvik edilmesi için okul yönetim kadrolarının eğitilmesi.

II. Öğretmenler için Öneriler:

- ✓ Toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgili profesyonel gelişim programlarının araştırılması ve katılınması;
- ✓ Bilinçli erkek öğretmenlerin ve kadın öğretmenlerin mesleklerindeki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini deşifre etmeleri;
- ✓ Sendikalarından konuyu gündemde tutmasını talep etmeleri;
- ✓ Konuyla ilgili meslektaşlarını bilgilendirmek ve deneyim paylaşımında bulunmaları;

III. Sivil Toplum Örgütleri için Öneriler:

- ✓ Toplumsal cinsiyet ve eğitim temalı araştırmalara ve eğitimlere ağırlık verilmesi;
- ✓ Bakanlığın gerekli yasal adımları atması ve mekanizmaları kurması için lobi çalışmaları yürütmesi;

IV. KTÖS için Öneriler:

- ✓ Toplumsal Cinsiyet Komitesi'nin değerli işlerinin desteklenmesi ve devamının sağlanması;

- ✓ Alışıl gelmiş toplantı saatlerinin veya mekanlarının kadınların katılımına engel olmayacak şekilde yeniden düzenlenmesi;
- ✓ Yürütme ve Yönetim Kurullarındaki kadın temsiliyeti konusunda hassasiyet göstermek, gerekirse kurum içerisindeki erkek egemen bakış açısına karşı pozitif ayrımcılık uygulamaları getirerek yüzde 67 üyesinin kadın olan KTÖS'ün yönetiminde kadın temsiliyetinin önemini ve gerekliliğini kurumsal olarak vurgulamak;
- ✓ KTÖS Yönetim ve Yürütme Kurullarının KTÖS Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komitesi ile dayanışma içinde çalışması;
- ✓ Özellikle kadın öğretmenlere yöneltilen, bezdiricilik dahil her türlü şiddetin engellenmesi için çalışmalar yapmak;
- ✓ Erkek öğretmenlere “babalık” izni verilmesi konusunda çalışılması;
- ✓ Mağusa, Omorfo ve Girne bölgelerinde daha fazla eğitim hizmeti sağlaması;
- ✓ Lefkoşa'daki erkek öğretmenlere yönelik toplumsal cinsiyet farkındalığını artırıcı çalışmalar düzenlenmesi.

V. Uluslararası Örgütler için Öneriler:

- ✓ Kıbrıs'ın kuzeyinde eğitim ve diğer alanlarda mevcut olan veri eksikliğini giderilmesi için sendika ve sivil toplum örgütlerinin desteklenmesi;
- ✓ Uluslararası alanda öğretmenlik mesleğinde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik olumlu sonuç veren iyi uygulamalarla ilgili deneyim paylaşımı inisiyatiflerinin desteklenmesi.

6. Referanslar

Acker, S.(1994).*Gendered education: Sociological reflections on women, teaching and feminism*. (London: McGraw-Hill, Open University Press)

Addi-Raccah, A and Ayalon, H. (2002). “Gender Inequality in Leadership Positions of Teachers” *British Journal of Education*, 23:2, 157-177.

Addi-Raccah, A. (2006). “Accessing Internal Leadership Positions at School: Testing the Similarity-Attraction Approach Regarding Gender in Three Educational Systems in Israel.”*Educational Administration Quarterly*, 41:291-323.

Anliak, Ş. (2004). “Okulöncesi Dönemde Çocuğun Yaşamında Baba ve Erkek Öğretmenin Rolü ve Önemi” *Ege Eğitim Dergisi*, 2004/5: 25-33

Bailey, S.M. (1993). “The current status of gender equity research in American schools.” *Educational Psychologist*. 28: 321-39.

Barrie, T. (1993). *Gender play: Girls and boys in school*. (New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.)

Beidoğlu, M ve Batman, K. A (2012). “Kuzey Kıbrıs'ta Toplumsal Cinsiyet Rolüne ilişkin Görüşler ve Tutum Ölçeği için Ön Çalışma” *Toplumsal Cinsiyet Kongre Kitapçığı* (yayınlanmamış), Lefkoşa.

Beilock S.L., Gunderson E.A., Ramirez G., Levine S.C. (2010) “Female teachers' math anxiety affects girls'

math achievement". National Academy of Sciences of the United States of America. 107: 1860-1863

Boyle, E. (2004). "The Feminization of Teaching in America." Massachusetts Institute of Technology. En son 15 Aralık 2013 tarihinde <http://web.mit.edu/womens-studies/www/writingPrize/eb04.html> sitesinden erişilmiştir.

Coulter, R.P., McNay, M. (1993). "Exploring Men's Experiences as Elementary School Teachers". *Canadian Journal of Education* 18:4, 398-413.

Daly, M., Rake, F. (2003). *Gender and the Welfare State*(Cambridge: Polity Books)

Daoust. G.D. (2013). *Actions and Interactions: Gender equality in teaching and education management in Cameroon*. (London: VSO).

Dee, Thomas S. (2005). "A teacher like me: Does race, ethnicity, or gender matter?" *American Economic Review*, 95/2: 158-165.

Diekmens, A.B., Goodfriend, W./Goodwin, S. (2004), "Dynamic Stereotypes of Power: Perceived Change and Stability in Gender Hierarchies," *Sex Roles*, 50/3-4: 201-215.

Esen, Y. (2013). "Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitiminde Toplumsal Cinsiyet Duyarlılığını Geliştirme Amaçlı Bir Çalışma" *Eğitim ve Bilim*. 38:169, 280-295.

Grove, R., Montgomery, P. (2000). “Women and the leadership paradigm: Bridging the gender gap”. *National Forum Educational Administration and Supervision Journals*, 17E(4). En son 15 Aralık 2013 tarihinde <http://www.nationalforum.com//Miscellaneous/Archives.htm> adresinden erişilmiştir.

Haase, M. (2008). “I don’t do the mothering role that lots of female teachers do’: male teachers, gender, power and social organization.” *British Journal of Sociology of Education*, 29:6, 597-608.

Kahn, M. (2013). “(Un)dressing teachers.” *Academic Exchange Quarterly*. 17:2.

Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası (2013), KTÖS’nin sağladığı veriler.

KKTC Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Eğitimin Temel İlkeleri, son erişim 9 Aralık 2013 tarihinde <http://www.mebnet.net/?q=node/18> adresinden sağlanmıştır.

KTÖS Toplumsal Cinsiyet Komitesi (2012). *İlkokul 1-5 Sınıflarında kullanılan Türkçe ve Hayat Bilgisi Kitaplarının, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitimi Konusuna Yaklaşımı Analizi*, Lefkoşa.

Medford, L., Knorr, R., Cook, M. (2013). “Men Missing from the PK-12 Classroom- A Discussion of Research - Based Explanations.” *SRATE Journal*, 22:2, 14-21.

Omay, U. (2011). “Yedek İşgücü Ordusu Olarak Kadınlar”, *Çalışma ve Toplum* 2011/3:137-166.

Özgür, G., Ersoy-Kart, M. (2009), “Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar,” *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64/3: 97-116.

Paşa, F.D. (2012). “Kuzey Kıbrıs’ta Kadının İnsan Hakları” *Kıbrıslı Türk İnsan Hakları Vakfı Yayınları No:5*. Lefkoşa

Richardson, S. (2012). *elementary school: (Hyper)Masculinity in a feminized context* (Rotterdam: Sense Publishers)

Smith, A. D. (1 Mart 2009). “Girls being force-fed for marriage as fattening farms revived.” *The Guardian*. News, World News, Mauritania. Erişim: <http://www.theguardian.com/world/2009/mar/01/mauritania-force-feeding-marriage>

Taşkın, E ve Çetin, A. (2012). “Kadın Yöneticilerin Cam Tavan Algısının Cam Tavan Aşma Stratejilerine Etkisi: Bursa Örneği”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33, 19-34.

Tiedemann, J. (2002). “Teachers’ Gender Stereotypes as Determinants of Teacher Perception in Elementary School Mathematics.” *Educational Studies in Mathematics*. 50:1, 49-62.

Tok, T. N. (1996). Okul yöneticileri ve öğretmenlerin mesleki örgütlenmeye ilişkin görüşleri. Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Toksöz, G., Erdoğan, S. (1998). *Sendikacı Kadın Kimliği* (Ankara: İmge Kitabevi).
